

Niina Mäki

”PIIRTÄMINEN ON KIVAA, KOSKA SILLOIN VOI AJATELLA”
KUVATAIDETERAPEUTTINEN TOIMINTA
AVOIMEN PÄIVÄKODIN KERHOISSA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2015

”PIIRTÄMINEN ON KIVAA, KOSKA SILLOIN VOI AJATELLA”
KUVATAIDETERAPEUTTINEN TOIMINTA AVOIMEN PÄIVÄKODIN KERHOISSA

Mäki, Niina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Kesäkuu 2015
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 4

Asiasanat: taideterapia, kuvataidekasvatus, lapset, avoin päivähoito

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kuvataideterapeuttisen menetelmän käyttöä avoimen päiväkodin kerhoissa. Miten kuvataideterapeuttista toimintaa voitiin käyttää hyödyksi ja mitkä olivat tämän menetelmän hyödyt. Avoimen päiväkodin tehtävänä on ennaltaehkäistä lapsiperheiden ongelmia ja lisätä hyvinvointia. Auttoiko kuvataideterapeuttisen menetelmän käyttö tässä tärkeässä tehtävässä?

Tutkimuksen kohteena oli kaksi ryhmää, joissa molemmissa oli neljä lasta. Ryhmät kokoontuivat kymmenen kertaa. Tapaamiskerroilla lapsia havainnoitiin ja lasten tuottamat kuvat valokuvattiin. Vanhemmille annettiin lopuksi avoimet kyselyt. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista toimintatutkimusta.

Tutkimuksessa kehitettiin uutta toimintatapaa lasten kuvailmaisuun. Teoreettisen tutkielman aineistona olivat alan kotimainen ja ulkomainen kirjallisuus sekä artikkelit. Tutkimus perustui kirjallisuudesta nousevaan teoretietoon kuvataideterapiasta suhteessa lapsiin. Tarkoituksena oli luoda edellytyksiä, joilla kuvan tekeminen olisi terapeuttista, lasten yksilöllisyyttä ja luovuutta tukevaa toimintaa, joka vahvistaisi lasten itseluottamusta. Tällainen toimintatapa toimii parhaiten ennaltaehkäisevänä, silloin kun on huoli lapsesta, mutta hänellä ei ole vielä suuria ongelmia. Kuvataideterapeuttisen toiminnan avulla voitaisiin lisätä ja ylläpitää hyvinvointia. Tutkimuksessa havainnoitiin kuvataideterapeuttisen menetelmän käytön vaikutuksia lapsiin ja heidän tuottamiinsa kuviin.

Opinnäytetyössä esiteltiin myös mitä on avoin varhaiskasvatus ja millaista avointa varhaiskasvatusta järjestetään Raumalla. Sosionomit tekevät lastentarhanopettajina työtä varhaiskasvatuksessa ja Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomin opintoihin sisällytetyt kuvataideterapia opinnot antavat lastentarhanopettajinakin toimiville sosionomeille hienon ja hyödyllisen näkökulman ja työvälineen lasten kanssa työskentelyyn.

"DRAWING IS FUN, BECAUSE THEN YOU CAN THINK" ARTTHERAPEUTIC ACTIVITY IN OPEN DAY CARE SOCIETYS

Mäki Niina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

June 2015

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria

Number of pages: 54

Appendices: 4

Keywords: art therapy, visual arts education, children, open day care

The purpose of this thesis was to study the use of the art therapeutic method in open daycare clubs. How you could use art therapeutic method for use and which was benefits of this method. The main purpose of open day care system is to prevent the problems of the families with children and degrease well being. Was there any use of this art therapeutic method in this important mission.

Object of this thesis was two groups of four children. Groups gathered ten times. Meetings was observed and the pictures that children made photographed. Parents asked to answer to open inquiry afterwards. Research method was qualitative action research.

In the thesis developed new approach for chilrens image expression. Thesis was based on literature ascending theory of art therapy theory of knowledge in relation to children. Purpose was to create premises that creating art would be therapeutic and could support children's creativity and individuality and it would bring self-confidence to children. This art therapeutic method works best, when there is concer about the child, but there is no big problems. With art therapeutic method we could increase and maintain well-being. In the thesis was observed a art therapeutic method effects on children and their images provided to.

In the thesis where also presented which is open day care and what is open day care in Rauma. Bachelors of social services works as a kindergarten teachers in early childhood education. Satakunta University of Applied Sciences in the study of bachelors of social services included studies of art therapy gives kindergarten teachers excellent and useful approach and tool to working with children.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI.....	6
2.1	Opinnäytetyön taustaa	6
2.2	Opinnäytetyön työelämä yhteys	8
2.3	Avoimet varhaiskasvatuspalvelut.....	8
	2.3.1 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ennaltaehkäisevänä.....	8
	2.3.2 Rauman avoin varhaiskasvatus.....	10
	2.3.3 Rauman avoimen varhaiskasvatuksen kerhot.....	11
3	AINEISTON HANKINTA JA TOTEUTUSMALLI.....	12
4	TUTKIMUKSELLINEN OTE, MENETELMÄN ESITTELY JA SOVELTAMINEN OPINNÄYTETYÖN KEHITTÄMISTEHTÄVÄÄN SEKÄ TYÖN EETTISYYS.....	13
5	KUVATAIDETERAPIA.....	14
5.1	Terapiasuhde Kuvataideterapiassa	18
5.2	Kuvataideterapeuttinen toiminta ryhmässä	18
5.3	Lapsi kuvataideterapeuttisessa ryhmässä	20
	5.3.1 Lapsen kuvallinen ilmaisu	21
	5.3.2 Potentiaalinen tila	24
5.4	Kuvataideterapeuttinen toiminta ennaltaehkäisevänä toimintana	25
	5.4.1 Lapsen stressi.....	26
5.5	Kuvataideterapeuttisen ohjaajan rooli	27
6	PROSESSIKUVAUS	29
6.1	Ryhmän valinta.....	29
	6.1.1 Ryhmä 1.....	31
	6.1.2 Ryhmä 2.....	33
	6.1.3 Ryhmä 1, Talo (Koti)	34
	6.1.4 Ryhmä 1, Vapaa työ	37
	6.1.5 Ryhmä 1, Hirviö	39
	6.1.6 Ryhmä 2, Talo	41
	6.1.7 Ryhmä 2, Vapaa aihe.....	43
	6.1.8 Ryhmä 2, Hirviö	45
6.2	Kysely vanhemmille.....	48
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	50
8	LÄHTEET	55

LIITTEET

1 JOHDANTO

5-vuotias tyttö (L3:1), joka osallistui tutkimukseeni, sanoi minulle tuokion lopuksi, että piirtäminen on kivaa, koska silloin voi ajatella. Sitä, mitä lapsi ajattelee tai millaisia vaikutuksia kuvataideterapeuttisella toiminnalla on voi olla vaikea tutkia. Päätin kuitenkin yrittää, koska olen huomannut pitkään lasten parissa työskennelleenä, että kuvan tekeminen tuo lapselle silmännähtävää mielihyvää ja sitä kautta itseluottamusta sekä lyhyellä että uskoakseni myös pitkällä tähtäimellä.

Miten kuvataideterapeuttista toimintaa sitten voi käyttää avoimen päiväkodin kerhotoiminnassa, jossa olen työssä? Tutkimuksessani kehitän uutta toimintatapaa lasten kuvailmaisun keinoin. Tutkimukseni perustuu taideterapian teoriaan. Haluaisin luoda edellytyksiä, joilla kuvan tekeminen olisi terapeuttista, lasten yksilöllisyyttä ja luovuutta tukevaa toimintaa, joka toisi itseluottamusta lapsille. Kuvataideterapeuttinen toiminta olisi tarkoitettu kaikille avoimen varhaiskasvatuksen lapsille, jotka ovat varhaiskasvatuksen piirissä. Pienryhmissä tapahtuvasta kuvataideterapeuttisesta toiminnasta hyötyvät kaikki lapset. Hyödyllisintä tällainen toiminta on ennalta ehkäisevänä eli silloin, kun on huoli lapsesta, mutta hänellä ei ole vielä suuria ongelmia. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 49–52.) Taiteen avulla lisätään ja ylläpidetään hyvinvointia. (Councill 2010, 245–247.) Tässä tutkimuksessa havainnoin kuvataideterapeuttisen menetelmän käytön vaikutuksia lapsiin ja heidän tuottamiinsa kuviin.

Kun kerron, missä olen töissä, kuulen usein seuraavat kysymykset. Mikä on avoin päiväkotiki, mitä se on ja miksi toimintaa järjestetään kunnissa? Kysymyksen saattaa esittää myös päiväkodissa työskentelevä henkilö ja siksi haluaisin raottaa ovea avoimeen päiväkotiin ja tehdä toimintaa näkyvämmäksi. Uskon, että tällainen kartoitus hyödyttäisi myös työnantajaani, joka voisi käyttää tätä osaa opinnäytetyöstäni.

Opinnäytetyössäni esittelen ja teen näkyvämmäksi omaa työpaikkaani sekä millaista avointa päiväkotitoimintaa järjestetään Raumalla. Tutkin ja esittelen itselleni tärkeää kuvataideterapeuttista toimintatapaa avoimen päiväkodin kerhoissa, joissa itse olen

ollut työssä lastentarhanopettajana. Koulutukseltani olen sosionomi. Olen aiemmin tehnyt erikoistumisopinnot lapsi-, nuoriso ja perhetyöstä ja olen siksi pätevä myös tekemään lastentarhanopettajan työtä. Kolme vuotta kestäneet sosionomin erikoistumisopinnot kuvataideterapiaan ovat antaneet minulle uuden työmenetelmän ja voin tehdä jatkossa työtä myös kuvataideterapian ohjaajana. Tämän vuoksi haluan tehdä tutkimuksen, jossa tutkin erityisesti kuvataideterapian käytön mahdollisuuksia omassa työssäni. Opinnäytetyöni tutkimustapa on kvalitatiivinen (laadullinen) toimintatutkimus.

2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI

2.1 Opinnäytetyön taustaa

Olen toiminut lastentarhanopettajana seitsemän vuotta heti valmistumisen jälkeen. Kun sain ensimmäisen lapsen, jäin hänen kanssaan kotiin ja olen ollut lasteni kanssa kotona ja avoimen perhetoiminnan piirissä viisi vuotta. Työskentelin itse avoimen päiväkodin kerhoissa vuoden ajan. Olen siis nähnyt varhaiskasvatuksen molemmat puolet sekä vanhemmat että työntekijän näkökulmat. Askartelu ja kuvan tekeminen ovat olennainen osa toimintaotettani. Varhaiskasvatuksessa kuvan kanssa työskentely on arkipäiväistä. Lapselle piirtäminen, maalaaminen, muovaaminen ovat tärkeä osa kasvamista. (Arajärvi 2011, 339.) Toiveenani on, että lapset saisivat toteuttaa itseään kuvan kautta. Olen käytännön työstäni, havainnoistani ja kirjallisuudesta poiminut asioita, jotka ovat minusta loogisia. Kuvataideterapia opintojeni kautta olen saanut uuden toimintamallin sekä uskoa tekemiseeni ja toivoisin nyt voivani jakaa oman tietoni aiheesta varhaiskasvattajille.

Varhaiskasvatuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys ja oppimisedellytyksiä. Varhaiskasvatuksen kautta on mahdollista myös tukea ja seurata lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä. On tärkeää vahvistaa lapsen itsetuntoa myönteisten kokemusten ja monipuolisen vuorovaikutuksen kautta. Lapsi saa varmuutta tekemisiinsä ja oppii

itse tekemään valintoja ja päätöksiä. Pitkäkestoisessa kuvataideterapeuttisessa työskentelyssä lapsi saa myös kokemuksen jatkuvuudesta ja pysyvyydestä. Kuvataideterapeuttista toimintaa voidaan tehdä sekä yksilö että ryhmätyöskentelynä. Ryhmässä voi opetella myös sosiaalisia taitoja. Ryhmässä lapsi oppii kunnioittamaan muita sekä saa ja antaa tukea ja positiivista palautetta ikätovereilleen. Näin myös ennaltaehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 49–52.)

Kuvataideterapeuttinen toiminta varhaiskasvatuksessa edistää lapsen emotionaalista ja psyykkistä kehitystä tukemalla hänen itsetuntoaan. Hyvä itsetunto tukee oppimista. Näin kuvallinen toiminta helpottaa oppimista. Kuvataideterapeuttisessa ryhmässä lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi pienessä turvallisessa ryhmässä. Taiteen tekemisen avulla lapsi oppii jäsentämään maailmaansa leikin ohella ja lapsen itsetunto kehittyy. Taide ohjaa lasta tutustumaan aikuisen avulla tunnemaailmaan ja sitä kautta käsittelemään omia tunteitaan. Lapsi saa myös varmuutta omaan tekemiseensä ja oppii tekemään valintoja ja päätöksiä. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 49–52.) Tähän tarvitaan aikuisen herkkyyttä nähdä lapsi omana itsenään ja etsiä jokaiselle lapsen kohdalle oikea tapa olla vuorovaikutuksessa. Aikuisen hyväksyntä on tärkeää lapselle.

Luova tekeminen on lapselle luonteenomaista. Luovuus ja kekseliäisyys tulevat hyvin esiin lasten leikeissä. Lähes kaikki lapset myös piirtävät, maalaavat, muovaavat, rakentavat ja askartelevat, jos saavat siihen mahdollisuuden ja välineet. Kuvan tekeminen on lapselle ikään kuin leikkiä. Lapset tutkivat, toistavat, etsivät ja löytävät kuvassa. Taiteen tekeminen on löytöretki minään, mahdollisuus henkiseen kasvuun, sekä löytöretki ympäristöön. Kuvallisen tekemisen kautta lapsi pystyy jäsentämään ja tutkimaan maailmaa ympärillään. Vapaus kuvitella, ajatella ja keksiä, niitä taitoja tarvitaan kaikilla inhimillisen elämän alueilla, tieteessä, taiteessa, kirjallisuudessa ja uskonnossa. Kuvalla voi kommunikoida, se on viesti, jota muut voivat tarkastella ja tulkita. (Piironen 2005, 20–28.)

Taiteen tekemisessä on mukana sekä tekoprosessi, että itse lopputulos. Pienten lasten kuvassa itse tekeminen ja siitä tuleva ilo korostuvat, lopputulos ei ole vielä tärkeä. Työskentely on toiminnallista ja kokeilevaa, kynän jäljen ja käden liikkeen

tutkimista, riimustelua. Se on lapsen kehityksessä olennainen vaihe. Se muodostaa pohjan myöhemmälle kuvalliselle työskentelylle sekä kirjoittamiselle. Myöhemmin lapsi asettaa enemmän vaatimuksia työn sisällölle ja lopputulokselle. Lapsi huomaa, että ympäristöä voi kuvata erilaisten symbolien avulla. (Piironen 2005, 20–30.)

2.2 Opinnäytetyön työelämä yhteys

Teen opinnäytetyöni yhteistyössä Rauman avoimen päiväkodin kanssa. Avoin päiväkotiki on muun päivähoidon rinnalla toteutettua kunnallista palvelua lapsiperheille. Avoin varhaiskasvatus on kohdistettu kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen tai kotihoitajille. Kuntien tarjoama avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka tarjoaa monimuotoisia palveluja. (Sosiaaliportin www-sivut 2014)

Avoimesta päiväkotiki toiminnasta löytyy tietoa melko vähän ja toiminta saattaa olla vierasta ihmisille, jotka eivät ole käyttäneet palveluja itse. Myöskään kuvataideterapeuttisesta toiminnasta lasten kanssa ei ole paljoa tietoa tai ohjeistusta saatavilla ja toivoisinkin opinnäytetyöni tuovan lasten kanssa kuvan tekemiseen uutta näkökulmaa, nähdä kuvan tekeminen lapsen kautta. Ihanteellista olisi, että yhä useampi lapsi saisi osallistua kuvataideterapeuttisten tavoitteiden mukaan toteutettuun kuvan tekemiseen. Toivon työni avaavan oven uuteen tapaan tehdä kuvaa varhaiskasvatuksessa.

2.3 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut

2.3.1 Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ennaltaehkäisevänä

Avoin päiväkotiki käsitteenä ja ilmiönä sai alkunsa Ruotsista 1970-luvulla ja tarkoitti siellä lähion yhteistä avointa leikkipaikkaa sekä vertaistukikeskusta pikkulapsiperheille, öppen förskola- nimellä. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden tarkoituksena on lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia. Lapsen ja vanhempien

yhdessä toimiminen edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä ja vahvistaa lapsen ja vanhempien kiintymystä toisiinsa. Ne auttavat ennaltaehkäisemään perheiden ongelmia. Palveluita käyttäessään vanhemmat saavat vertailupohjaa oman tilanteen tunnistamiseksi sekä vertais- että ammatillista tukea. Hyvin järjestetyt avoimet varhaiskasvatuspalvelut myös madaltavat perheiden kynnystä hakeutua erityispalvelujen asiakkaiksi silloin, kun ongelmia alkaa ilmetä. Avointen palveluiden kautta voi saada helposti tietoa siitä, mikä on oikea paikka hakea apua. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut eivät vaikuta Kelan hoitotukiin eivätkä ole esteenä päiväkotipaikan saamiselle, jos siihen tulee tarvetta. (THL:n www-sivut 2014.)

Avoimen varhaiskasvatuksen palvelumuodot vaihtelevat kunnittain. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja ovat esimerkiksi kuntien avoimet päiväkodit, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta, perhekahvilat sekä leikki- ja asukaspuistotoiminta. Kuntien tarjoama avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Se tarjoaa monimuotoisia palveluja, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikkitoimintaa sekä leikkipuistoja ja perhekerhoja. Joissakin kunnissa avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestetään myös perhekeskuksissa tai muissa vastaavissa tiloissa, joissa erityispalvelut löytyvät saman katon alta. Avoin varhaiskasvatustoiminta on osa päivähoitoa, jota ohjaa päivähoitolaki ja asetus lasten päivähoidosta (Finlex) (THL:n www-sivut 2014.)

Avointen varhaiskasvatus palvelujen tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa sekä kasvatuksellista tukea. Toiminnan sisältöinä tarjotaan esimerkiksi musiikkia, kädentaitoja, ympäristökasvatusta ja liikuntaa. Toiminnassa leikki on keskeisellä sijalla. Kuntien tarjoama kerhomuotoinen toiminta pyritään pitämään perheille edullisina. (THL:n www-sivut 2014.)

2.3.2 Rauman avoin varhaiskasvatus

Raumalla Avoimen päiväkodin toimintaa on ollut jo 30 vuoden ajan. Satakunnan ensimmäisenä vuonna 1985 aloittanut Avoin päiväkotikoti Sinilintu on palvellut vuosien saatossa satoja jopa tuhansia raumalaisia lapsiperheitä. Avoin päiväkotikoti Raumalla sai alkunsa sosiaalisihiteeri Riitta Tohkalan aloitteesta. Lastentarhanopettaja Kirsi-Marja Hyppölä ja lastenhoitaja Pirjo Jalava ideoivat ja kehittivät Rauman mallin avoimesta päiväkodista, Sinilinnun.

Raumalla kunnan järjestämä avoin varhaiskasvatus järjestää useita perhetoimintaryhmiä, varhaiskasvatuskerhoja sekä kesäleikkikenttä toimintaa. Avoimen varhaiskasvatuksen palvelut on tarkoitettu kotihoidossa oleville lapsille ja heidän kotihoitajilleen eli lapsille, joilla ei ole vanhempien työn tai opiskelun vuoksi päivähoiton tarvetta tai jos perhe saa kodinhoidontukea. Toimintaan osallistuminen maksaa perheille 45€/kausi (vuonna 2014). Kerhojen toiminta noudattaa koulujen toiminta-aikoja. (Rovaniemen www-sivut 2014.)

Rauman Avoimen varhaiskasvatuksen perhetoiminta tarjoaa kohtaamispaikan samassa elämäntilanteessa oleville pikkulapsiperheille. Siellä on mahdollisuus leikkiä ja harjoitella sosiaalisia taitoja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Toiminta perustuu aktiiviseen yhdessäoloon ja vanhemmat huolehtivat itse omista lapsistaan. Samalla annetaan mahdollisuus yhdessäoloon, vertaistukeen sekä osallistumisen ohjattuun toimintaan sekä ryhmässä toimimiseen monipuolisten toimintojen leikin, musiikin, kuvataidetoiminnan, liikunnan sekä muiden elämysten kautta parissa. Kaikessa toiminnassa korostetaan tekemisen iloa sekä elämyksellisyyttä ja vuorovaikutuksellisen tuen avulla autetaan kaikkia löytämään iloa ja toivoa ja mahdollisuuksia sekä aikuisen löytämään iloa lapsesta. Kuvataidetoiminnassa avoimen varhaiskasvatuksen toimipisteissä toteutetaan elämyksellisyyttä, tekemisen riemua sekä ennakkoluulotonta ja innovatiivista otetta uusien materiaalien käyttöön. (Rauman www-sivut 2014.)

Perhetoimintaa ohjaavat koulutetut lastentarhanopettajat sekä lastenhoitajat. Heiltä perheet saavat myös ammatillista kuuntelua, neuvontaa sekä ohjausta. Perhetoiminnan tarkoituksena on tukea lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä tukea perhettä kasvatuksessa. Perhe toimintaan voi osallistua kerran viikossa. Kerho kestää kolme tuntia. Raumalla varhaiskasvatuskerhoja järjestetään Sinilinnussa ja kahdessa Sinilinnun alaisessa yksikössä Pikkukaislassa sekä Kipparinpuistossa. Kipparinpuistossa kerhot ovat ulkoilupainotteisia. (Rauman www-sivut 2014.)

2.3.3 Rauman avoimen varhaiskasvatuksen kerhot

Varhaiskasvatuskerhoissa järjestetään pedagogisesti ohjattua toimintaa ja tuttu pieni ryhmä 2,5–5-vuotiaille lapsille. Ryhmässä on 12 lasta, lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Kerhon kesto on kolme tuntia. Kerhotoiminta antaa lapselle mahdollisuuden leikkiä ja osallistua monipuoliseen toimintaan varhaiskasvatushenkilöstön ohjauksessa. Toiminta on tavoitteellista ja pitää sisällään musiikkituokioita, kädentaitoja, liikuntaa sekä erilaisia elämyksellisiä toimintamuotoja. Kerhossa ei ole tarjolla ruokaa vaan lapsella on mukanaan omat pienet eväät. Eväshetki onkin tärkeä osa kerhohetkeä. Lapsi voi osallistua kahteen kolme tuntia kestävään kerhoon viikossa. (Rauman www-sivut 2014.)

Kerhojen tavoitteena on antaa lapsille turvallinen paikka harjoitella eroa vanhemmista ennen varsinaisen päivähoidon aloittamista. Lapset oppivat myös toimimaan ryhmässä ja heidän sosiaaliset taitonsa vahvistuvat. He oppivat luottamaan itseensä ja pyytämään apua sekä luottamaan myös perheen ulkopuolisiin ihmisiin.

3 AINEISTON HANKINTA JA TOTEUTUSMALLI

Opinnäytetyötä varten järjestämäni kuvallinen työskentely avoimessa varhaiskasvatuksessa ei ole kuvataideterapiaa vaan taiteen käyttöä terapeuttisena menetelmänä yhtenä osana kolmen tunnin kerhotoimintaa. Työntekijänä rooli ei ole hankala eikä yhteen sopimaton, koska kerhotoimintaa on 1–2 kertaa viikossa eivätkä tavoitteet ole ristiriidassa keskenään. Opinnäytetyötä varten pidän kuvataideterapeuttisen hetken, 30 minuuttia, kahdelle neljän lapsen ryhmälle kymmenen kertaa. Pyrin ottamaan esiin teemoja ja kuvista esiin tulleita merkityksiä, joita nousee esiin ryhmän kokoontuessa.

Lapset eivät juuri kaipaa aihetta tai muita ohjeita työskentelyn aloittamiseen. Kun materiaalit on valittu ja jaettu lapset tarttuvat yleensä innokkaasti työhön. Lapset puhuvat ja kertovat paljon kuvistaan tekemisen aikana ja usein muiden lasten ajatukset saattavat siirtyä myös omaan työhön.

Tavoitteena on tehdä ero vanhemmasta helpoksi ja mahdollistaa luottamuksen luominen turvalliseen vieraaseen aikuiseen. Tämä helpottaa lapsen siirtymistä varsinaiseen päivähoitoon. Myös itsetunnon tukeminen ja lapsen vahvistuminen itsenäisenä persoonana on tärkeä tavoite. Näin voimme vahvistaa lapsen kykyä ottaa vastaan ja etsiä tietoa sekä ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia.

Opinnäytetyötäni varten teen muistiinpanoja havainnoistani, joita teen kuvataideterapeuttisen ryhmän työskentelyn aikana. Valokuvaan lasten tuottamat kuvat, joiden sisältöjä myös havainnoin ja tuon esiin lasten esiin nostavia merkittäviä asioita. Ongelmaksi nousee saanko tarpeeksi tietoa ja miten tutkin kuvataideterapeuttisen toiminnan hyötyjä. Sen erottaminen mikä on juuri kuvataideterapeuttisen tuokion osuus ja mikä taas kerhon osuus hyötyjä etsittäessä on mahdotonta. Olen itse tutkijana sisällä tutkimusprosessia, terapeuttisena ohjaajana.

4 TUTKIMUKSELLINEN OTE, MENETELMÄN ESITTELY JA

SOVELTAMINEN OPINNÄYTETYÖN KEHITTÄMISTEHTÄVÄÄN SEKÄ TYÖN EETTISYYS

Opinnäytetyöni tutkimustapa on kvalitatiivinen (laadullinen) toimintatutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikea tietää tarkalleen mitä etsii. Tutkimuskohteet ovat yksittäisiä ja niistä etsitään laatua, joka tekee niistä merkityksellisiä. Tutkimuksen tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen, selittäminen, tulkinta ja mahdollinen soveltaminen. Tuloksiin vaikuttaa tutkijan mielenkiinto asiaan, hänen elämäntapansa, ammattinsa ja aikaisempi elämänsä historiaansa vaikuttavat asiaan. Ideana on tulkita ja luoda selitysmalli tutkittavalle ilmiölle. Tulkinnan avulla ilmiöitä voidaan yleistää. Luovan ajattelun tuottama tieto on peräisin omista sisäisistä tuntemuksista, elämyksistä, kokemuksista ja oivalluksista. (Anttila 2005, 275–276.)

Ihmisten luomat systeemit ovat yleensä toiminnallisia, niihin sisältyy tietoista tavoitteellista toimintaa ja henkilöitä, jotka tavoitteisiin pyrkivät. Toimintatutkijat otaksuvat, että monimutkaista sosiaalista järjestelmää ei voi tarkoituksenmukaisesti tutkia perinteisin keinoin. Toimintatutkimus kohdistuu tiettyyn erityistapaukseen. Se on menetelmä, jonka avulla puututaan todellisiin elämän tapahtumiin ja tarkastellaan väliintulon vaikutuksia. Tarkoituksena on saada tietoa tiettyä tilannetta ja tarkoitusta varten. Se on tapa tutkia jotakin ajatusta käytännössä tarkoituksena muuttaa jotakin. Se on ryhmien omaa tutkimusta niistä toimenpiteistä, joilla he kehittävät kohteena olevaa käytäntöä. Toimintatutkimus on myös prosessi, jonka tarkoituksena on asioiden muuttaminen ja kehittäminen entistä paremmaksi. Se ei siis ole kiinnostunut vain siitä miten asiat ovat vaan siitä, miten asioiden tulisi olla. (Anttila 2005, 439–440.)

Oman tutkimukseni tarkoituksena on kehittää ja muuttaa omaa työtäni sekä antaa muille esimerkin siitä, miten kuvataideterapeuttista menetelmää voidaan käyttää sosionomin työssä. Tarkoitukseni on myös esittää millaisia hyötyjä kuvataideterapeuttisten menetelmien avulla voidaan saavuttaa.

Tutkimuksestani ei aiheudu haittaa tutkittaville ja tutkittavien etu ja hyvinvointi on ensisijaisen tärkeää. Tutkittavana olevien lasten vanhemmille tiedotettiin tutkimuksesta ja heiltä pyydettiin vapaaehtoinen suostumus (Liite 1). Pyysin ja sain tutkimukseeni luvan myös Rauman kaupungin kasvatus- ja opetusvirastolta (Liite 3 ja Liite 4). Tutkimustiedot ovat luottamuksellisia ja käytetään vain kyselyssä sovittuihin asioihin. Huolehdin tutkimusmateriaaleista huolellisesti myös tutkimuksen jälkeen. Kuvat lapset veivät kotiin heti tuokion jälkeen.(Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009, 181.)

5 KUVATAIDETERAPIA

Luovuus nähdään mielenterveyden peruskivenä. Hyvä psyykinen hyvinvointi tarvitsee kykyä kehittää suojautumiskeinoja ahdistusta vastaan tai kehittämällä luovaa suhtautumista siihen. Luovuus on kyky työstää vastoinkäymisiä sekä itsekseen, että toisten kanssa, kyky luopua suremalla menetyksistä ja lopuksi luoda jotakin uutta menetetyn tilalle. Kun lapsi saa käyttää luovuuttaan vapaasti, se rikastuttaa ja tasapainottaa koko persoonallisuutta. (Huttula 2011, 83–91.)

Kuvataideterapia auttaa asiakasta tiedostamaan henkilökohtaiset ongelmat ja opettaa käyttämään kuvallista menetelmää niiden käsittelyyn. Tarkoituksena on myös tukea asiakasta tämän ongelmissa sekä parantaa hänen kykyään työskennellä erilaisten tunnereaktioiden kanssa tai toimia niistä huolimatta samalla kun hän oppii ilmaisemaan ja käsittelemään niitä. Kun erilaiset tunteet purkautuvat turvallisessa terapiatilanteessa, asiakas oppii tuntemaan itsensä. Omien tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen ohjaa asiakkaan ajatukset aktiivisiin mielikuviin ja toimintaan. Se parantaa itsetuntoa ja itsetuntemusta. (Gil 2010, 187–188.)

Taide antaa terapeutille, tässä tutkimuksessa kuvataideterapian ohjaajalle, mahdollisuuden ymmärtää, miltä lapsesta tuntuu ja mitä heidän mielessään liikkuu. Lapset luovat taiteen avulla kuvia, jotka ilmaisevat heidän käsityksiään itsestään ja maailmasta. Kuva voi olla havainnollinen symbolinen viesti, jonka avulla voidaan kiertää sanalliset esteet. Lapsi saa sijoittaa paperille asioita, jotka tuntuvat hänestä

käsittämättömiltä ja kaoottiselta ja ne voivat muuttua käsiteltävissä oleviksi. Taiteen tekeminen antaa lapselle myös mahdollisuuden käsitellä omia tunteitaan, joita on muuten vaikea ilmaista. (Gil 2010, 187–188.) Minulla oli esimerkiksi viimeistä kertaa varhaiskasvatuskerhomme kuvataideterapiaryhmässä pieni tyttö (L3:1), joka sitten siirtyi päiväkodin puolelle. Hän piirsi aluksi värikkään kuvan. Sitten tyttö alkoi piirtää mustia värikkyyden päälle mustia kuvioita, joiden sanoi olevan lepakoita. Lepakot täyttivät lopulta koko paperin. Pyysin häntä vielä piirtämään toisen kuvan siitä, mitä kivaa voisi olla tulossa. Siinä on huvipuisto ja myös minä ja työparini olemme kuvassa. Tyttö työskenteli intensiivisesti, hartiat jäykkänä ensimmäisen kuvan parissa ja oli silminnähden rentoutunut ja hymyilevä toista kuvaa tehdessään. Sanallisesti hän ei osannut tunnettaan kuvata. (Kuva 1) Lapset saavat kuvan tekemisestä myös iloa ja hallinnan tunteen. (Gil 2010, 187–188.)

Kuva 1

Tässä on tytön (L3:1) viimeisellä ryhmäkerralla tekemät kuvat. Hän siirtyi päiväkotiin. Kuva oli aluksi värikäs. Sitten tyttö alkoi piirtää mustia kuvioita, joiden sanoi olevan lepakoita. Lepakot täyttivät lopulta koko paperin. Pyysin häntä vielä piirtämään toisen kuvan siitä, mitä kivaa voisi olla tulossa. Siinä on huvipuisto ja myös minä ja työparini olemme kuvassa. Tyttö työskenteli intensiivisesti, hartiat jäykkänä ensimmäisen kuvan parissa ja oli silminnähden rentoutunut ja hymyilevä toista kuvaa tehdessään.

Kuvataideterapian keinoin voidaan hakea tietoa lapsen vahvuuksista, selviytymiskeinoista ja kognitiivisesta kehityksestä. Taiteen avulla toimisen tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen ja ylläpito. Taiteen tekeminen on inhimillistä toimintaa, jossa luodaan jokin teos, josta teoksen tekijä voi löytää itselleen tärkeitä merkityksiä ja ilmaisuja esim. epämääräisille tunteille muotoa vailla olevista materiaaleista. Taiteellisessa prosessissa on voima, joka tuo järjestystä kaaokseen. Taide herättää toivoa esimerkiksi sairaisissa lapsissa. Kun lapsi ajattelee toiveikkaasti, hän voi kuvitella ja vaalia uusia päämääriä, keksiä vaihtoehtoisia tapoja tehdä asioita ja koota henkisiä voimavaroja erilaisiin tilanteisiin. Terapeutti ja lapsi työskentelevät yhdessä, valitsevat materiaaleja, asettavat tavoitteita ja suunnittelevat tapoja, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa. Valmis teos on todiste siitä, että lapsi pystyy saavuttamaan paljonkin. (Council 2010, 245–247.)

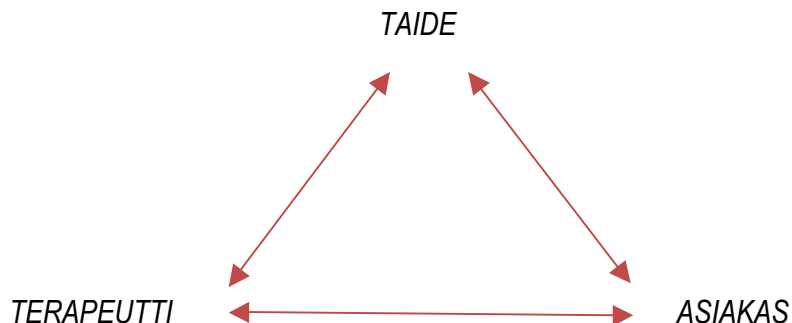
Kuvataideterapiassa lapsi ja terapeutti sitoutuvat yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on kuvallisen ilmaisun kautta edistää lapsen itsetuntemusta. Sitoudutaan tutkimaan tiedostamattomia psyykkistä kasvua ja kehitystä haittaavia esteitä ja edesauttamaan luovuuden saamista persoonallisuuden käyttöön. Lapsen ongelman taso määrittää terapian tavoitteen ja lähestymistavan. Myös materiaalit ovat tärkeässä osassa ja niiden valintaan tulee kiinnittää huomiota. (Leijala-Marttila 2011, 175–177.)

John Dewey (1934) on sanonut, että jos kaikki merkitykset voitaisiin ilmaista sanoin, taiteita ei olisi olemassakaan. Jollakin tasolla kaikilla ihmisillä on tarve luoda taidetta. Toisille tärkeämpää on musiikki ja toisille tanssi. Taiteen voima tulee sen kyvystä antaa muoto mielikuville ja tunteille. (Leijala-Marttila 2011, 15–17.)

Taide tulisi ymmärtää siltana tietoisien ja tiedostamattoman välillä, paikkana muokata mielikuvia. Taideterapeutti tarvitsee kykyä tunnistaa lapsen kuvan ja terapiasuhteen ilmentämää symboliikkaa ja taitoa tietoisesti käyttää tätä tietoa terapeutin prosessin liikkeellä pitämiseksi. Yksinään taide ilman tukea antavaa terapeutista suhdetta ei voi korjata esimerkiksi kehitykseen liittyviä puutteita. Terapiasta tulee luoda keino rakentaa kannatteleva, myötäelävä ja vuorovaikutteinen ympäristö (potentiaalinen tila), jonka suojassa voidaan korjata erilaisia puutteita tai traumoja sekä mahdollistaa luovuuden kehittyminen. Lapsi tarvitsee terapiasuhteen, joka korjaa sekä aiheutuneita vaurioita sekä antaa hänelle rohkeutta kohdata tuskan ja

hylätyksi tulemisen tunteensa. Taideterapeutti ei kuitenkaan voi poistaa lapsen tuskaa tai ongelmia. Hän voi tarjota kannattelevan ympäristön, joka voi tehdä asioista siedettäviä ja tasoittaa tietä kasvulle ja uudelle. (Robbins 2011, 25–26, 116–121.)

Taideterapeuttinen suhde voidaan kuvata asiakkaan, kuvan ja terapeutin muodostamalla kolmiolla. (Kuva 2) Erilaisista hoitoasetelmista ja asiakasryhmistä riippuen kolmio rakentuu eritavoin ja se vaikuttaa tapaan työstää transferenssia ja hyödyntää terapeutina vastatransferenssia. Erilaiset transferenssi-ilmiöt ovat läsnä kaikkien ikäryhmien ja eri diagnostisten ryhmien kuvataideterapioissa. Transferenssitunteet ovat itse asiassa läsnä kaikkien ihmisten ihmissuhteissa. Se voidaan käsittää prosessina, joka tarkoittaa tunteen tiedostamatonta uudelleenkohdistumista toiseen yksilöön. Siksi terapeutin tulee tuntea ja tunnistaa erilaiset transferenssitunteet ja ottaa ne huomioon jokaisessa terapiatapaamisessa. (Schaverien 2011, 147–222.)

Kuva 2 Kuvataideterapian kolmiosuhde (Terveyskirjaston [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Kuvataideterapiassa vuorovaikutus tapahtuu yhdistämällä kuvallinen ja sanallinen kommunikaatio. Siihen sisältyy mm. tunteiden käsittelykyky, itsetuntemus, puhumisen ja keskustelemisen taidot ja ryhmäterapiassa sosiaaliset taidot. Kuvataideterapiassa on kolme eri toimintamuotoa; toiminnallinen, tukea-antava ja kehittävä. Kuvataideterapiaa voidaan antaa yksilö-, ryhmä ja perhetaideterapia. (Huttula 2011, 83–91.)

5.1 Terapiasuhte Kuvataideterapiassa

Kuvataideterapiassa terapiasuhte koostuu vuorovaikutussuhteesta taiteen, asiakkaan ja terapeutin välillä. Voidaan puhua kuvataideterapian kolmiosuhteesta. Useat taideterapian tarjoamista erityislaatuista mahdollisuuksista liittyvät nimenomaan tähän kolmiosuhteeseen. (Kuva 2.) Terapiassa tulee olla selkeät rajat, jotka tukevat kolmiosuhteen vuorovaikutusta ja mahdollistavat sen sekä sisäisesti, että ulkoisesti. Ulkoiset rajat ovat tila, paikka, aika ja terapian kesto. Niitä ovat myös taidemateriaalit, terapiasopimukset ja taloudelliset edellytykset. Toiminnan sisäiset rajat muodostuvat kolmiosuhteen muodostamasta kuvallisesta ja terapeuttisesta prosessista. (Hautala 2012, 13–14.)

Kuvataideterapiassa terapiasuhdetta hoidetaan vaalimalla terapeuttisia rajoja. Yhteistyötä ohjaavat myös eettiset periaatteet ja suhteen luottamuksellisuus, johon vaikutetaan huolehtimalla terapeuttisista rajoista. Rajojen luomisen kautta mahdollistuu kuvallisen ilmaisun vapaus ja sitä kautta kontaktin luominen ja vähitellen luottamus asiakkaan kanssa oli tämä sitten lapsi tai aikuinen. (Aulio 2012, 155–156.)

5.2 Kuvataideterapeuttinen toiminta ryhmässä

Ryhmäkuvataideterapiatyöskentelyssä on voimaa ja sille löytyy paljon perusteita. Ryhmässä, vuorovaikutuksessa toisten kanssa voi kehittää omia sosiaalisia taitojaan. Kun ihmisillä on samanlaisia tarpeita, he voivat tukea ja auttaa toisiaan yhteisten ongelmien ratkaisussa. Hyvässä ryhmässä syntyy yhteenkuulumisen tunne ja ryhmäidentiteetti. Tällaisessa ryhmässä jokainen voi olla oma itsensä ja oppia ymmärtämään itseään ja perherooliaan paremmin sekä kokeilla uusia erilaisia rooleja. Ryhmäläinen saa käyttäytymisestään palautetta ja voi oppia siitä. Ryhmä on liikkeelle paneva voima, joka saa kehittämään omia piileviä voimavaroja ja kykyjä. (Waller 2010, 367–370)

Ihminen tuntee itsensä irralliseksi ja voi pahoin, ellei hän löydä yhteyksiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ihminen tarvitsee rakentavaa ja aitoa palautetta itsestään, jotta oppisi ymmärtämään toiseutta ja olemaan tuntematta häpeää joka asiasta. Ryhmien merkitys on suuri ihmiselle, yhteiskunnallisesta asemasta ja iästä riippumatta. Ryhmässä tulee kohdatuksi ihmisenä, peilaamalla toisista, opimme jotain itsestämme ja huomaamme, miten toiset reagoivat. Kuvataideterapiaryhmän avulla on mahdollista löytää terve riippuvuus jota tarvitaan ennen kuin on mahdollista itsenäistyä. (Segercrantz 2009, 16–19)

Ryhmän jokainen jäsen tuo mukanaan ryhmään oman taustansa ja erilaisia yhteiskunnan virtauksia ja tämä pätee niin hyvässä kuin pahassakin. Kiire, pinnallisuus ja narsismi ovat läsnä joka ryhmässä, mutta samalla saadaan tilaisuus sanallistaa tunteita, tarkastella niitä ja tulla paremmin toimeen niiden kanssa. Ryhmässä on mahdollista oppia suhtautumaan paitsi itseensä ja muihin ihmisiin myös muutoksiin ja paineisiin uudella tavalla. Ihmisen omat vahvat luovat puolet ja toiseuden merkitys saattavat löytyä tällaisessa ryhmässä. Suuri haaste kuvataideterapiaryhmissä on saada ihmiset tulemaan ryhmiin ja pysymään ryhmissä, sitoutumaan ja kestämaan jatkuvuutta. (Segercrantz 2009, 22.) Ryhmällä on vahva emotionaalinen voima, mikä aktivoi jäsenissään joko pelkoa ja epäluottamusta tai avaa luovuuden, toivon ja innostuksen mahdollisuuden. Vihamielisyys ryhmässä voi olla tuhoavaa tai rakentavaa, jos se yritetään torjua ja silottaa ryhmässä se tuhoaa myös elävyyden ja luovan työskentelyn. (Kauranen 2011, 151)

Ryhmäkuvataideterapia erottuu muista ryhmäterapiamuodoista siten, että jossain kohtaa istuntoa kukin ryhmäläinen irtaantuu ryhmästä työskennelläkseen yksilöllisesti omaa prosessia taidemateriaalien avulla. Kukin ryhmäläinen voi sekä sulautua ryhmään, että ilmaista omaa yksilöllisyyttään ryhmässä. (Salminen 1997, 85. ja Leijala 2011, 12–13.)

Ryhmät voidaan jakaa sen mukaan mihin ryhmässä pyritään vaikuttamaan ja mikä on taideterapeuttisen ohjaajan tehtävä ja rooli. Kuvataideterapeuttisten ryhmien voidaan katsoa olevan tukea antava ryhmä, jossa keskeistä on terapeuttiin samastuminen ja luovuuden kehittäminen. (Leijala 2011, 12–13.)

Toisille lapsille ryhmäterapia sopii yksilöterapiaa paremmin, mutta siinä saattaa olla myös huonoja puolia. Ryhmäterapian luottamuksellisuutta on vaikea taata. Ryhmät tarvitsevat resursseja ja organisointi voi olla hankalaa. Toteutuskaan ei välttämättä ole halvempaa ja tarvitaan isommat tilat. Ryhmässä saadaan mahdollisesti vähemmän yksilöllistä huomiota. Havainnointi ja terapeuttisesta näkökulmasta huolehtiminen tarvitsee asiantuntevaa terapeuttia. (Waller 2010, 367–370.)

5.3 Lapsi kuvataideterapeuttisessa ryhmässä

Lasten ryhmäkuvataideterapiasta on saatavilla rajallinen määrä teoreettista tietoa kirjallisuudessa. Se antaa mahdollisuuden taideterapeuttien ammentaa tietoa toistensa kokemuksista ja testata erialaisia metodeja työssä. Lasten ryhmissä tulee olla enintään 6 lasta ja terapian kesto on hyvä olla noin tunti. Myös Lasten ryhmissä luottamuksellisuutta on erityisen tärkeää korostaa. Lasten kuvataideterapiaryhmät ovat aina erilaisia ja terapeutin täytyy osata joustaa ja ottaa huomioon heidän ikänsä ja tunne-elämän kehitys huomioon. (Prokoviev 1998, 44–68.)

Lapsi reagoi terapatilaan eri tavalla kuin aikuinen. Esimerkiksi nestemäiset värit auttavat regressiota ja tervettä heittäytymistä. Se tarkoittaa myös huoneen ja vaatteiden sotkeutumista. Lasten kanssa voi olla myös hankalaa rajoittaa aikaa piirtämiseen ja keskusteluun. Lapset saattavat vastustaa keskustelua ja myös siivoamista lopussa. (Prokoviev 1998, 44–68.)

Vaativinta saattaa olla se, että salliva ilmapiiri saattaa johtaa siihen, että ilmapiiri voi muuttua tuhoavaksi sekunneissa. Toisaalta kaikki, jotka ovat työskennelleet lapsiryhmien kanssa tietävät, että mikään ei inspiroi lapsia niin kuin toisten lasten työskentely. Yksikin ryhmässä olevan lapsi, joka valmiiksi on asennoitunut työskentelyyn taiteen parissa, voi auttaa koko ryhmää työskentelyn aloittamisessa tavalla, johon terapeutti ei pysty. Hän tarvitsee silti terapeuttisen ohjaajan tuen. On tärkeää pohtia millaiset lapset sopivat ryhmään ja millainen sekoitus erilaisia oireita tekee lapsista mahdollisimman terapeuttisia toisilleen. Tärkeää terapeuttiselle ohjaajalle on, että hänellä on käytössä selvä käsitteellinen viitekehys, joka antaa suuntaviivat lannistaviin tilanteisiin. (Prokoviev 1998, 44–68.)

Lasten kuvataideterapia sisältää paljon enemmän verkostoitumista kuin aikuisten. Yhteyttä täytyy pitää vanhempiin, kouluun tai päiväkotiin ja esikouluun ja muihin mahdollisiin sosiaalipuolen tahoihin. Lapsen kuvataideterapiaan tarvitaan aina vanhemman lupa ja heihin tulee pitää säännöllisesti yhteyttä lapsen terapiasta. (Prokoviev 1998, 44–68.)

Lapsen identiteetti ja itsetuntemus kehittyvät, kun hän voi peilata omia kokemuksiaan ikätoverien kokemuksiin. Lasten taideterapiaryhmät on tähän oiva mahdollisuus. Lapsi saa kokemuksen ryhmästä, ja taide sen yhdistävänä tekijänä tekee taideterapiaryhmistä arvokkaan identiteetin kehittäjän. Lapset, joilla on huonoja kokemuksia aikuisista, ovat erityisen avoimia ikätovereiltaan saamalle palautteelle ja ryhmäterapia on siksi mukavampi ympäristö terapialle. (Prokoviev 1998, 44–68.)

Kuvataideterapeuttisella ohjaajalla on mahdollisuus ymmärtää lapsen kokemusmaailmaa konkreettisesti katsoessaan lapsen tuottamaa kuvaa yhdessä lapsen kanssa. Kuvan tekeminen antaa mahdollisuuden niidenkin asioiden kuvaamiseen, joille ei ole olemassa sanoja tai joiden merkitykset ovat vasta muotoutumassa. (Armia 2012, 85.)

5.3.1 Lapsen kuvallinen ilmaisu

Lasten piirtäminen on elävä, koskettava ja koko ajan liikkeessä ja muutoksessa oleva prosessi. Luomisprosessi ilmentää monin tavoin kehitystä ja myös tukee kehitystä ja vie sitä eteenpäin. Lapset piirtävät joko spontaanisti tai ohjatusti. Yksilölliset ominaisuudet, ympäristö ja kulttuuri vaikuttavat piirtämiseen, mutta piirtämisen alkuvaiheet ovat melko samanlaiset kaikkialla ja kaikilla. Kyse on kokonaisvaltaisesta kehityksestä ja mahdollisuudesta tuottaa visuaalisia jälkiä. Lapsi toimii suhteessa itseensä ja ympäröivään maailmaan. (Wahlbeck 2011, 313–325.)

Wahlbeck erottaa lasten piirtämismuodoissa kolme päävaihetta. Ensimmäinen taso on riimusteluvaihe (1–4 v.). Toinen taso lapsenomaisen realismin vaihe (3–8 v.).

Kolmas vaihe on visuaalisen realismin vaihe (8–12 v.). Lapset kehittyvät yksilöllisesti eivätkä tasot seuraa toisiaan yksiselitteisesti. Vaikka lasten kuvissa on peruskaavamaisuutta, lapset kehittävät kuitenkin aivan yksilölliset itselleen ominaiset tavat kuvata asioita. (Wahlbeck 2011, 313–325.)

Lapset piirtävät kuviinsa kaikkea, minkä tietää olevan olemassa, vaikkei sitä tarkasti ajatellen olisikaan näkyvissä. Lapsi piirtää esimerkiksi koiralle aina neljä jalkaa. Lapsi piirtää, mitä kokee. Omat tunteet ja merkitykset tulevat monella tapaa esiin. Hahmot kuvissa kehittyvät koko ajan yksilöllisemmiksi ja kohteen ominaisuuksia sekä lapselle elämyksellisiä asioita esille tuoviksi. Tämä tulee esiin esimerkiksi koon, kuvan suhteiden tai erilaisuuden korostamisen kautta. Kuvat ovat verrattavissa kertomuksiin. Kuva voi kertoa paljon enemmän kuvallisesti, kuin mitä lapsi kertoo siitä sanallisesti. (Wahlbeck 2011, 313–318.)

Kolmannella tasolla (8–12 v.) lapsen kriittisyys ja piirtämisen kontrolli lisääntyvät. Lapset pyrkivät piirtämään, miltä asiat näyttävät. He pyrkivät kuvaamaan asioita ja haluavat, että muutkin tunnistavat ne. Myös ympäristö alkaa yhä enemmän vaikuttaa lasten töihin kielteiselläkin tavalla. Töitä saatetaan arvostella tai rajoittaa. Usein vain kuvallisesti lahjakkaat jatkavat piirtämistä aikuisena. Kun on seurattu lapsen kehitystä, on havaittu että lapsen suhde kuvaan muuttuu kouluiässä. Lapsi alkaa vertailla ja kritisoida kuviaan. Tämä muutoskohta, jonka ajankohta on hyvin yksilöllinen, on erityisen herkkä vaikutuksille, sekä tukea antaville että lannistaville. (Wahlbeck 2011, 313–318.)

Ennen kouluikää lapset leikkivät väreillä vapaasti. Vasta kouluiässä lapset alkavat käyttää realistisia värejä. Lapset valitsevat kuviinsa värejä, jotka tuntuvat hyvältä erisyistä. Niiden merkitysten ymmärtäminen ei ole yksinkertaista. Siinä tarvitsee eläytyä lapsen kokonaisvaltaiseen maailmaan, kaikkien aistien kautta elämiseen. Täytyy antaa lapsen johdattaa. Musta voi olla surun väri, mutta myös esimerkiksi yön väri. (Wahlbeck 2011, 320.)

Lapset ilmaisevat paitsi sanallisessa kuvauksessaan myös luomissaan kuvissa jotain itsestään, jotain sisäisestä elämästään. Lasten käyttämät graafiset muodot ja graafisen ilmaisun laatu, tilan sekä värien käyttö kertovat jotakin lapsen emotionaalisesta

tilasta, luonteesta ja temperamentista. Lapset ilmaisevat piirroksillaan maailmankuvaansa sekä älyllisine, että affektiivisine puolineen. Piirrosaiheet ja valinnat kertovat lapsen senhetkisestä tilanteesta, kiinnostuksen kohteesta tai aktivoituneista muistoista. Yksityiskohdilla on symboliarvoa, ne kertovat lapsen tunteista, kiinnostuksista ja taipumuksista. Piirroksista voi kuvastua paitsi psyykkinen myös ruumiillinen tila. Voisi sanoa, että jokainen kuva sisältää myös enemmän tai vähemmän tarkoitettua viestin tai tarinan lapsesta ja hänen suhteestaan elämänpiiriinsä. (Wahlbeck 2011, 322–323.)

Lapsen tekemä kuva on lapselle turvallinen, josta kukaan ei tiedä enempää kuin lapsi itse. Lapsi voi tuoda kuvaan omia ajatuksiaan tai tiedostamattomia tuntejaan. Kun kuvaa katsotaan yhdessä lapsen kanssa voi leikkiä ajatusleikkiä tai olla hiljaa, lapsi voi kertoa kuvasta tai olla kertomatta. Kuva voi auttaa lasta ymmärtämään tai hyväksymään jotain olemassa olevaa. Kuva voi olla myös keino, jonka avulla lapsi kykenee kertomaan jostain vaikeasta asiasta ohjaajalle. Kuvassa lapsi voi tuntea uudelleen jotain merkittävää, vaikeaa tai ihanaa. (Armia 2012, 89–90.)

Lasten taidetyöskentelystä löytyy yhteyksiä leikkiin. Luovuus vaatii myös leikille ominaista joustavuutta sekä uskallusta uuden kokeiluun. Leikki on oleellinen osa varsinkin alle kouluikäisen elämää. Myös avoimen päiväkodin kerhoissa leikki on oleellinen osa toimintaa, ajoittuu ennen kuvataideterapeuttista tuokiota ja on näin ollen myös oleellinen osa sitä. Lapsen aivot muokkautuvat leikissä. Leikin kautta lapsella on mahdollisuus heijastaa arkielämän kokemuksia. Suhtautuminen tapahtumiin ihmisiin ja itseemme voi muuttua kun siirretään leikissä kokeiltuja joustavia ratkaisuja käytäntöön. Leikki myös lisää spontaaniutta, uteliaisuutta ja mielenkiintoa haasteiden selvittämiseen. (Rankanen 2007, 38.)

Materiaalit voivat olla periaatteessa mitä tahansa myrkytöntä, laadukasta ja turvallista käyttää. Pienen lapsen kanssa on kuitenkin helpointa käyttää yhtä materiaalia kerrallaan ja antaa vain muutama vaihtoehto, jotka kuitenkin antavat lapselle tunteen vapaudesta toteuttaa omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Se myös tukee lapsen itsetuntoa ja omatoimisuutta. Materiaalien juoksevuus tai kiinteys vaikuttaa lapsen kontrollin ja hallinnan tunteeseen. Esimerkiksi vesivärit ovat juoksevia ja

tussit, joista monet lapset pitävät ovat kiinteitä. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 49–52.)

5.3.2 Potentiaalinen tila

Winnicott uskoo, ettei ihminen voi koskaan hyväksyä sisäistä maailmaa sellaisenaan. Ihminen joutuu elämään sisäisen ja ulkoisen todellisuuden jännitteessä. Niiden lisäksi on kolmas välittävä potentiaalinen tila (potential space), jossa kuvitelmat ja todellisuus kohtaavat. Potentiaalinen tila syntyy alun perin vanhemman ja lapsen väliin. Se on yhteydessä toisaalta sisäisen maailman ja toisaalta ulkoisen todellisuuden kanssa. Potentiaalinen tila perustuu ympäristöä koskevalle luottamuksen kokemukselle. Potentiaalinen tila on alue, jossa ero äidistä ei ole ero vaan eräs yhdessäolon muoto, jota lapsi kannattelee siirtymäobjektin avulla. Siirtymäobjekti voi olla rätti tai peukalo, mutta myös ääni tai näkymä. Huomionarvoista on, että pieni lapsi kokee sen muuna kuin osana itseä ja se sijoittuu sisäiseen ja ulkoiseen todellisuuteen ja niiden väliin. (Kurkela 2004.) Vähitellen siirtymäobjekti itsessään menettää merkitystään muiden mielenkiinnon kohteiden kasvaessa ja samaan aikaan saavutettu itsenäisyys luo potentiaalisen tilan, jonka lapsi voi täyttää luovalla leikillä tai muulla luovalla toiminnalla, jossa lapsi käyttää symboleita. (Pigrum 2012.)

Symbolisen ajattelukyvyn olemassaolo edellyttää kykyä erottaa fantasia ja tosiasia. Potentiaalisen tilan muokkaus jatkuu leikissä, joka alkoi vähittäisessä lähentymisessä ulkomaailman kanssa. Potentiaalinen tila on ikään kuin puskuri, jonka avulla pieni lapsi pystyy sietämään itsen ja vanhemman eroa. Tähän tarvitaan merkittävää luovaa potentiaalia ja mielikuvitusta. Luovassa terapeutisessa toiminnassa voi syntyä minä kokemus. (Kurkela 2004.) Taideterapian ohjaaja ja lapsi kohtaavat tässä potentiaalisessa tilassa, joka ruokkii taidetyöskentelyä ja luovuutta. Se on leikinomainen tila, johon tarvitaan molempien joustavaa asennetta. Silloin se mahdollistaa luovat kokeilut. Joskus ohjaaja voi osallistua yhteiseen leikinomaiseen taidetyöskentelyyn tarjoten lapsen käyttöön oman luovuutensa, tietonsa ja taitonsa. Toisinaan ohjaajan eläytyvä läsnäolo riittää. Hän voi myös toimia ikään kuin

kertojana, joka sanallistaa näkemystään tapahtumista ja luo niistä samalla tarinaa, johon lapsen omat sanat eivät vielä riitä. (Rankanen 2009.)

Luovuus on koko elämää värittävä asenne. Se antaa elämälle mielekkyyden tunteen ja tekee elämästä elämisen arvoisen. Luovuus liittyy myös siihen, miten lapsi on suhteessa ulkoiseen todellisuuteen. Älyllisesti ja sosiaalisesti normaalin ihmisen suhde todellisuuteen on aina luova. (Kurkela 2004.)

5.4 Kuvataideterapeuttinen toiminta ennaltaehkäisevänä toimintana

Pienilläkin lapsilla saattaa olla takanaan vaikeita kokemuksia. Varhainen kiintymyssuhde on saattanut kärsiä. Lapsen kotona ja perheellä on voinut olla erilaisia ongelmia: alkoholismia, ero, mielenterveysongelmat yms. Itsensä hyväksyminen ja minäkuvan eheys ovat edellytyksiä sille, että lapsesta kasvaa hyvin voiva nuori ja aikuinen.

Trauma ja ahdistavat kokemukset ilmenevät eri lapsilla hyvin erimuotoisina oireiluina: aggressiivisuutena, uhmakkuutena, vetäytymisenä tai masentuneisuutena. Traumaperäinen stressihäiriö voidaan määritellä sekä psykologisten, että fysiologisten oireiden perusteella. Jotta stressihäiriötä voitaisiin onnistuneesti lievittää, sitä täytyy käsitellä aistien tasolla. Kuvataideterapeuttinen toiminta olisi käyttökelpoinen väline traumaattisten tapahtumien puintiin ja apuna psyykkiseen toipumiseen. (Armia 2012, 85.)

Lapsuusikä muovaa ihmistä ja jättää pysyvät jälkensä persoonallisuuteen ja myöhempään elämään. Pieni lapsi on riippuvainen vuorovaikutuksesta ja inhimillisestä kohtaamisesta. Lapsuusiässä on tärkeää myös, että keskeiset kasvuprosessit pääsevät toteutumaan ”oikeassa” kehitysvaiheessa. Myöhemmin niiden läpikäyminen on työlästä, joskus mahdotonta. On perusteltua ajatella, että jokaisella aikuisena psykoterapeuttiseen hoitoon hakeutuvalla on jäänyt lapsuus ja nuoruusiän kasvutehtäviä kesken. Kehityksen juuttumiseen puuttuminen vielä kasvuikäisenä mahdollisesti kuvataideterapeuttisen toiminnan avulla, vie varmasti

vähemmän aikaa lapsena kuin aikuisiässä, koska persoonallisuuden rakentuminen on vielä kesken ja sen esteitä on helpompi selvittää. (Armia 2012, 85–86.)

5.4.1 Lapsen stressi

Lapset kokevat stressiä eri tavoin. Toisille lapsille stressiä aiheuttaa, että arjessa on liikaa asioita, liikaa valinnanvapautta, liikaa mahdollisuuksia ja arjen kiireisyys ja vaatimustaso ylittää sen lapsen kapasiteetin. Toisessa ääripäässä ovat lapset, joille sattuu liian paljon kaikkea raskasta, väkivaltaa ja kaltoin kohtelua. Lapsi harvoin ilmaisee pahaa oloaan sanoin, siksi vanhempien ja lapsen kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeää olla tuntosarvet herkkinä. Osa lapsista reagoi stressiin niin, että se näkyy voimakkaasti ulospäin käyttäytymisessä; aggressiivisuutena, impulssikontrollin vaikeuksina tai muuten häiritsevänä käytöksenä. On myös lapsia, jotka reagoivat vaikeisiin tilanteisiin vetäytymällä, ahdistumalla ja ajattelemalla asioita hiljaa itsekseen. Pienellä lapsella ei ole vielä työkaluja eikä valmiuksia stressin käsittelyyn. (Ylen www-sivut 2013.)

Lasten stressi johtuu pitkäaikaisista haitallisista elämänolosuhteista. Myös muutosten oletetaan aiheuttavan stressiä. Stressillä on monia haitallisia vaikutuksia lähes kaikkiin lapsen kehityksen osa-alueisiin. Stressaavat elämäkokemukset lisäävät niin mielenterveyden häiriöiden kuin fyysisten sairauksienkin riskiä. Suojaavista tekijöistä tärkeimmäksi on osoittautunut aikuisen uskotun olemassaolo. (Duodecimin www-sivut 2000.) Hetkittäiseen stressiin lapsi osaa itse hakea apua hakeutumalla aikuisen lähelle. Tutkimusten mukaan oksitosiini on mitä parhain lääke stressiin. Oksitosiinia alkaa vapautua elimistössämme, kun lasta silitetään, halataan, hierotaan ja pidetään sylissä. Kun oksitosiinia vapautuu verenkiertoon, stressihormoni kortisolin määrä veressä vähenee merkittävästi. (Ylen www-sivut 2013.)

Lapsuusiän perimmäinen tavoite on kasvu ja kehitys, mikä edellyttää niin sisäisiä kuin ulkoisia muutoksia. Tietyt tapahtumat, kuten vanhempien avioero tai hylätyksi tuleminen, kuitenkin vaikuttavat kielteisesti lapsen elämään ja hyvinvointiin. Tällaiset muutokset murentavat perusturvallisuutta, joka on suotuisan kehityksen kulmakivi. (Duodecimin www-sivut 2000.)

Jotkut hyvää tarkoittavat vanhemmat tekevät kaikkensa, jotta lapsien ei tarvitsisi kärsiä pettymystä, surua tai muita vaikeuksia. Vanhemmat saattavat näin viedä lapselta arvokkaan tilaisuuden panna omat kykynsä koetukselle ja sitä kautta oppia tuntemaan selviytymiskykyjensä rajat ja mahdollisuudet. Stressin voittaminen on useimmiten vahvistavaa ja kasvua edistävää. On tärkeää, että lapset kohtaavat aika ajoin stressitilanteita olosuhteissa, jotka mahdollistavat tunteen siitä, että lapsi itse hallitsee tilannetta pelon ja nöyryytyksen sijasta. Jotta lapsi oppisi arvostamaan itseään ja hänelle kehittyisi terve itsetunto, hän tarvitsee ikäkaudelle sopivia haasteita. Hyviä kasvattavia ja kehittäviä stressikokemuksia voivat olla esimerkiksi lyhyet, käsitettävissä olevat erillään olot, joihin liittyy mieluisia elämyksiä. (Duodecimin www-sivut 2000.)

Leikkiessään lapsi voi käydä läpi erilaisia tunteitaan oloissa, joita lapsella on mahdollisuus itse hallita. Lapsi voi luoda todellistakin pahempia kauhutilanteita ja kokeilla niihin erilaisia loppuja–vapaus ratkaista tilanne eri tavoin mahdollistaa tunteen sen hallitsemisesta. Samaa luovuutta lapsi käyttää tehdessään kuvaa. Parhaiten stressiltä suojaa uskottu aikuinen, joka antaa lapsen luovuudelle tilaa. Parasta olisi, jos uskottu voisi olla jompikumpi vanhemmista. (Duodecimin www-sivut 2000.)

5.5 Kuvataideterapeuttisen ohjaajan rooli

Terapeuttiselta ohjaajalta vaaditaan kognitiivista tietoa sekä psykologista ja esteettistä herkkyyttä tunnistaa lapsen kuvallisin keinoin ilmaisemaa sisäistä todellisuuttaan. Kehityksellisten vahvuuksien ja puutteiden tunnistaminen on tärkeää koko terapeuttisen toiminnan ajan. On tärkeää kerätä tietoa lapsen minän vahvuudesta ja tunnusomaisista puolustusmekanismeista. Pitää ottaa huomioon kuva ja sen tekemiseen liittyvät reaktiot ja kertomukset kuvasta sekä käyttäytymisestä suhteessa ohjaajaan ja materiaaleihin. Myös lapsen ja hänen kuviensa herättämät vastatransferenssitunteet voivat olla tärkeä tiedonlähde. (Leijala-Marttila 2011, 327.)

Kuvataideterapeuttinen ohjaaja tapaa parhaassa tapauksessa ennen lapsen ensimmäistä tapaamista perheen kanssa työskentelevän työntekijän, vanhemmat tai kasvatusvanhemmat. Hän saa taustatietoja lapsesta, perheestä, kotitilanteesta ja koulusta sekä mahdollisesti lapsen varhaishistoriasta. Lapsen kanssa työskenneltäessä ohjaajalla on käytössään kolmenlaisia mielikuvia: lapsen tekemät piirrokset, asiat, jotka tulevat esiin lapsen ja hänen perheensä kertomuksista ja terapeuttisen ohjaajan omat vastatransferenssin kautta muodostuneet mielikuvat. (Leijala-Marttila 2011, 327–328.)

Kuvataideterapeuttisella ohjaajalla on ryhmässä monitahoinen tehtävä, hän huolehtii sekä ryhmäkokonaisuudesta, että yksilöistä. Hänen on havainnoitava ja ymmärrettävä monia merkityskerrostumia. Myös transferenssitunteet kohdistuvat voimakkaina terapeuttiin ja hänestä tulee ikään kuin näiden tunteiden säiliö. Ohjaaja tuntee itsessään sen, mitä ryhmässä kulloinkin on vielä puhumattomana tulossa käsittelyyn. Vastatransferenssi sana kuvaa tätä tunnekokonaisuutta, joka herää transferenssi-ilmausten seurauksena tai ennen kuin hän pystyy niitä edes ajattelemaan. Ohjaaja katsoo ryhmään ja omaan sisimpäänsä. Vastatransferenssin ja sen tunnistamisen avulla hän pystyy pukemaan sanoiksi ryhmässä vallitsevat, tiedostamattomat tunnelmat. Kuitenkaan ohjaaja ei voi täysin ymmärtää asiakasta, koska jokaisen ihmisen kokemukset ovat hänen omiaan ja avautuvat viimekädessä vain hänelle itselleen. (Lindroos 2009, 30–33.)

Jokainen ryhmäläinen tuo mukanaan oman sosiaalisen systeeminsä johon kuuluu. Tekee hyvää tutkiskella toistensa maailmaa sekä omaa suhdettaan nykytodellisuuteen ja omaa sosiaalista ryhmäänsä. Kuvataideterapeuttisen ohjaajan rooli on ylläpitää ryhmää: kannustaa avoimeen kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen, havainnoida prosessia ja puuttua asioihin vain silloin kun ryhmä tuntuu olevan jumissa, kun joku ryhmäläisistä on vaarassa joutua syntipukiksi tai kun pitää vahvistaa rajoja. (Segercrantz 2009, 92–94.) Ohjaajan tehtävänä on myös koota ja ymmärtää yksittäisen ryhmäläisen kuvaa niin, että jokainen ymmärtäisi sen tarkoituksen itselleen. (Skaike & Huet 1998, 32.)

Kuvataideterapian ohjaajan tulisi koko ajan suhtautua kriittisesti myös omaan asemaansa ja olla valmis muuttamaan käsityksiään ryhmässä. Tulisi muistaa, että hän on prosessissa mukana ja ryhmän ja asiakkaan käytettävissä omana itsenään. On hyvä jos ohjaajalla on ajatus siitä, miksi ja mitä hän haluaa ryhmässä tutkia ja kuunnella kun ryhmäprosessi etenee. Ohjaajan persoonallisuudella ja ihmiskäsityksellä on suuri merkitys kuvataideterapeuttisenryhmän onnistumiselle. Empatia, mielikuvitus ja huumori ovat tärkeitä työkaluja tulkinnan löytymiseen. Kaikkien kuvataideterapeuttisten ohjaajien tulee tietysti luoda oma luonteva työskentelymalli. (Seegercrantz 2009, 92–94.)

Kuvataideterapian, jonka tässä yhteydessä näen koskevan myös kuvataideterapeuttista toimintaa, vaikuttavuudessa keskeisimmän merkityksen on todettu olevan terapeutin persoonallisuudella ja onnistuneella empaattisella vuorovaikutussuhteella asiakkaan kanssa. Kuvataideterapian ohjaajan johdonmukainen ja selkeästi rakentunut näkemys terapiamuotonsa teoreettisesta käsitteistöstä ja siihen perustavista menettelytavoista luo pohjan luottamukselle. Omaan auttamiskykyyn luottaminen on kolmas tärkeimmistä tuloksellisuutta ennustavista tekijöistä. (Rankanen 2009.)

6 PROSESSIKUVAUS

6.1 Ryhmän valinta

Kuvaan tutkimuksessani kokemustani kuvataideterapeuttisen menetelmän soveltamisesta ja hyödyntämisestä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Järjestin kuvataideterapeuttisia tuokioita kahdessa eri ryhmässä kerhojen aikana. Lapset olivat iältään 4–5-vuotiaita. Tämän ikäiset jaksavat jo keskittyä työskentelyyn ja ymmärtävät ohjeistuksen, eivätkä tarvitse niin paljoa apua materiaalien kanssa, joten he hyötyvät tuokiosta enemmän. Valitsin lapset iän perusteella jo olemassa olevista ryhmistä. Kuvataideterapeuttisten menetelmien käyttö leikki-ikäisten kanssa on melko harvinaista Suomessa. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 41.)

Nimesin ryhmät taideterapeutisiksi tuokioiksi, koska kyse ei ollut varsinaisista terapiaryhmistä, vaan taiteen käytöstä terapeutisena menetelmänä. Taideterauttiset tuokioidet järjestettiin kolmetuntisen kerhon aikana. Kerhon toiminta eteni aina samassa järjestyksessä: vapaa leikki, eväshetki, taideterauttinen tuokio ryhmäläisille ja loppu ryhmälle peli ja kirjanlukuhetki sekä ulkoilu. Ryhmät kokoontuivat kerran viikossa kymmenen kertaa. Tuokio kesti aina puoli tuntia. Vanhemmille kerrottiin etukäteen tuokioidista ja tavoitteista sekä pyysin lupaa valokuvata teoksia. He vahvistivat suostumuksensa kirjallisesti. (LIITE 1) Tutkimuksessani merkitseän ryhmän jäsenet eettisistä salassapitovelvollisuussyistä seuraavasti. Ensimmäisen Ryhmän jäsen 1 = L1:1, ryhmän jäsen 2 = L2:1, 3 = L3:1 ja 4 = L4:1. Toisen ryhmän jäsen 1 = L1:2, 2 = L2:2, 3 = L3:2 ja 4 = L4:2.

Lapsille kerroin, että heillä on mahdollisuus valita, mitä materiaaleja he haluavat käyttää esillä olevista vaihtoehdoista. Heillä oli aina mahdollisuus valita tussit, puuvärit, vesivärit tai ready mix pullovärit sekä erivärisiä papereita. Lisäksi annoin muutamalla kerralla, jonkin uuden materiaalin jota sai kokeilla. Nämä olivat muovailuvaha, hiili, kuivapastilli, vahavärit ja öljypastillit. Joitakin kertoja oli myös jokin muu askarteluvaihtoehto, jonka sai halutessaan tehdä. Pienten lasten kanssa vaihtoehtoja ei kannata antaa liikaa, koska he tarvitsevat vielä paljon apua materiaalien käytössä. Esimerkiksi pullovärejä täytyy lisätä isoista pulloista pienemmille alustoille ja vesiväreille tarvitsee vaihtaa puhdasta vettä. Samasta syystä tilassa olisi hyvä olla vesipiste. Lapsille puettiin myös essut, jotka suojaavat myös käsivarret, joten vaatteiden likaantumista ei tarvinnut pelätä.

Terapeutinen tila oli lapsille turvallisen ja rauhallisen tuntuinen. Istuimme ryhmäkerroilla niin että pöydät muodostivat puoliympyrän ja itse istuin keskellä, jotta kaikki näkivät toisensa ja itse pääsin lisäämään värejä ja auttamaan lapsia tarvittaessa. Myös lattialla oli mahdollisuus työskennellä. Tila oli väritykseltään neutraali, eikä seinillä ollut mitään. Vesipistettä ei tilassa ollut, lavuaari oli viereisessä huoneessa, jossa toiset lapset lukivat tai pelasivat, joten se vähän hankaloitti työskentelyä. Piti olla myös puhdasta vettä erillisessä astiassa. Osa lapsista ei pitänyt siitä, että piti odottaa hetki tuokion loppumista likaisin käsin. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 49–52.)

Kerroin lapsille myös, että aikaa on paljon ja he voivat aina rauhassa työskennellä ja lopuksi katsotaan kaikkien kuvia. Yleensä kysyin jo etukäteen, mitä materiaaleja kukin halusi käyttää, jotta ehdin laittaa ne valmiiksi esille, eikä sitä tarvinnut odottaa pöydässä istuen. Toive saattoi tosin joskus muuttua ennen kuin pääsimme aloittamaan. Aluksi kysyin lapsilta nopeasti kuulumisia, mutta yleensä kaikki olivat heti valmiita aloittamaan. Työskentelyn aikana lapset kertoilivat kuvastaan, mutta olivat välillä hiljaakin ja työskentelivät keskittyneesti.

6.1.1 Ryhmä 1

Esittelemäni ensimmäisen ryhmän jäsen on vuonna 2009 syntynyt poika (L1:1). Hänen perheeseensä kuuluu isä, äiti ja kolmevuotias sisko. Äiti on ollut lasten kanssa pojan syntymästä asti. Pikkukaislan kerhossa poika on käynyt jo edellisenä vuonna ja on syksyllä aloittanut myös seurakunnan kerhossa. Poika on luonteeltaan rauhallinen ja mukavuudenhaluinen. Hän tulee mielellään mukaan terapeuttisiin tuokioihin ja vapaa leikki on mukavaa. Musiikkihetkellä hän lähinnä kuuntelee. Kuvan tuottamisessa hän on taitava. Tekee mielellään tussitöitä ja värittää aina työnsä tarkasti ja huolellisesti. On tarkka siitä, että saa tehdä “omaa” juttuaan, ei yleensä tee teeman mukaisia töitä ja selvästi nauttii tekemisestään. Poika työskentelee rauhallisesti, mutta kun työ on hänen mielestään valmis, hän lopettaa työskentelyn eikä hän lisää kuvaan mitään, vaikka olisi aikaa. Hän mieluummin odottaa. Pojan kuvissa on selkeä muoto, jonka hän “värittää” siististi reunojen sisällä, mutta kuitenkin epätyypillisin värein ikään kuin laikkuina. (Kuva 3)

Kuva 3 *“Tää o muumitalo, tos o muumi” (L1:1)*

Toinen ensimmäisen ryhmän poika on syntynyt vuonna 2008 (L2:1). Hänen perheeseensä kuuluu äiti ja isä sekä kolme paljon isompaa sisarusta. Äiti jakaa öisin sanomalehteä eikä poika ole tarvinnut päivähoitoa. Hän on käynyt Pikkukaislan kerhossa jo muutaman vuoden. Hän on rauhallinen ja hiljainen poika. Leikkii mielellään kotileikkejä ja pukeutuu roolivaatteisiin, ei mene mielellään mukaan rajuihin leikkeihin.

Kolmas ryhmäläinen on vuonna 2008 syntynyt tyttö (L3:1). Hänet on adoptoitu 2 vuotta aiemmin Venäjältä orpokodista. Tytöllä on spastinen cp-vamma. Se tarkoittaa, että hänellä on vasemman käden ja jalan lihasjänteys, tonus, pysyvästi kohonnut ja se näkyy jäykkänä ja vähän vaikeannäköisenä liikkumisena. (Wikipedian www-sivut 2015.) Tyttö on ennen muuttoa Suomeen ymmärtänyt ja puhunut venäjää, mutta on nyt äidin puheiden mukaan aktiivisesti yrittänyt unohtaa kielen. Hän on sosiaalinen ja iloinen tyttö ja puhuu suomea yllättävän hyvin. Hän halailee mielellään ja on kiintynyt meihin työntekijöihin. Tyttö käyttää kuvaa hienosti omien tunteidensa käsittelyyn. (Kuva 1)

Neljäs ryhmäläinen on vuonna 2009 syntynyt tyttö (L4:1). Hänen perheeseensä kuuluu äiti, isä ja alle yksivuotias sisko. Äiti on ollut lasten kanssa kotona ja tyttö on käynyt erilaisissa kerhoissa säännöllisesti. Tyttö on iloinen ja liikkuvainen, muttei löydä helposti kaveria leikkeihinsä ryhmästä. Tekee mielellään tusseilla. Aiheeksi

hän valitsee useimmiten oman perheen ja perheen harrastukset. Työskentelee hiljaa ja kuuntelee muita. Hän ei paljoa kerro toistiaan meille muille, mutta tulee mielellään tekemään kuvaa. Tekee tarkkaa työtä kiirehtimättä.

6.1.2 Ryhmä 2

Toisen esittelemäni ryhmän ensimmäinen jäsen on vuonna 2010 syntynyt poika (L1:2) ja toinen hänen siskonsa on vuonna 2009 syntynyt tyttö (L2:2). Äiti ja isä tekevät molemmat vuorotyötä ja siksi lapset eivät ole päivähoitossa. Pojalla on hyvä mielikuvitus ja hänen leikkinsä sisältävät hauskoja tarinoita, kuten myös kuvat. Kun tapasin hänet ensimmäisen kerran, hän sanoi nimensä olevan seikkailija. Nimi kuvaa häntä hyvin.

Ensimmäisen esittelemäni ryhmäläisen sisko (L2:2) on hiljainen ja syrjään vetäytyvä tyttö. Hän ei leiki pitkäkestoista leikkiä vaan kuljettaa leikkiaikana omaa pupuaan rattaissa paikasta toiseen. Tyttö tulee mielellään mukaan kuvaa tekemään ja valitsee aina vesivärit. Tytön kuvissa on säännönmukaisuutta. Aluksi hän tekee joka kerralla ”pyykkejä” välillä ne roikkuvat narulla ja välillä ne ovat väriläiskä. (Kuva 4) Terapeuttisten tuokioiden loppua kohden tyttö alkaa maalata erilaisia sääilmiöitä; sumua, sadetta ja sateenkaaria. Tyttö käyttää pastellin sävyjä ja sävymaailma säilyy samanlaisena loppuun asti.

Kuva 4 ”Pyykkejä” (L2:2)

Kolmas ryhmäläinen on 2009 syntynyt tyttö (L3:2). Hänellä on vuonna 2011 syntynyt sisko ja 2014 syntynyt veli. Äiti on ollut lasten kanssa kotona tytön syntymästä saakka. Isä ajaa taksia, joten hänellä on epäsäännölliset yöajat. Tyttö on mielellään työntekijöiden lähellä ja kaipaa leikkiin aikuista mukaan. Laittaa mielellään esineitä, sormia, hiuksia tms. suuhunsa.

Neljäs ryhmäläinen on 2009 syntynyt tyttö 5v (L4:2). Heidän äitinsä on kotona ja jatkaa työelämää seuraavana syksynä. Äitiä jännittää tytön päiväkotiin meno. Isä tekee työtä, jossa matkustelee paljon. Kotona on myös vuonna 2011 syntynyt pikkuveli. Tyttö on ujo, hiljainen ja rauhallinen. Tyttö on vähän arka ja saamaton, eikä tartu mihinkään leikkiin ilman aikuista. Hän toimii pyydettyä, muuten odottaa toiminta ohjeita arasti katsellen. Hän ei ota kontaktia muihin lapsiin. Tyttö vastaa kyllä kysymyksiin ja varsinkin terapiahetkellä puhuu paljon. Toisaalta hän pitää kovasti musiikki hetkistä, ja on mukana laululeikeissä. Hän on myös esittänyt lauluja yksin ryhmälle.

6.1.3 Ryhmä 1, Talo (Koti)

Valitsin päivän aiheeksi talon, koska olimme ryhmä 1 kanssa aiemmin puhuneet kodista ja millaisissa taloissa lapset asuvat ja missä he asuvat. Kun puhuin talosta, lapset ihmettelivät, miksei se ole koti. Aihe on sama myös toisessa ryhmässä. Lapset rakensivat talon itse korttipohjista teipillä yhdistäen. Talo askartelu oli kaikille mieluista ja lapset kertoivat innostuneesti omista taloistaan. Kaikki valitsivat tussit väritykseen. Osa lapsista vain väritti taloa, mutta toinen tytöistä (L4:1) teki myös hahmoja ja tikapuita ja herätti taloa eloon. Hän tekee mielellään kuvia perheestään ja perhetapahtumista. Tähänkin hän halusi perheensä mukaan. (Kuva 5)

”Mä teen tikapuut. Kuka vois asuu täällä? Se on äiti. Nyt äiti tietää mihin voi laittaa imurin. Nyt meidän perheessä on kaikki. Tein myös...pikkusisko, isä, minä”

Kuva 5 *“Nyt äiti tietää, mihin voi laittaa imurin” (L4:1)*

Toinen pojista (L2:1) teki iloisena taloa ja oli mukana keskustelussa. (Kuva 6)

”Mä tee harmaa ove. Täs lukee tervetuloa!”

Kuva 6 *“Mä tee harmaa ove. Täs lukee tervetuloa!” (L2:1)*

Toisen pojan (L1:1) talosta näkyy ominainen tapa tehdä tarkkaa väritystyötä, vaikka se onkin jäänyt kesken (Kuva 7). Hän vakuutti jatkavansa talon väritystä kotona.

”Meidän katto on musta. Mä sanon äidille, et mä tein tän koko talon. Mult taas tää tuntuu ihan sateenkaari kodilta.”

Kuva 7 *”Mult tää tuntuu taas ihan sateenkaaren kodilta” (L1:1)*

Poika (L1:1) ja toinen tytöistä (L3:1) kommunikoivat kuvassa ja tarinoissa. Ei niinkään keskustellen. Tytön talossa on tilaa mielikuvitukselle ja sadulle. Tyttö saattoi myös pohtia lastenkoti aikaa suhteessa nykyiseen kotiinsa. Ei vähiten siksi, että tyttö oli normaalia vakavampi ja keskittyneempi työskentelyn aikana. (Kuva 8)

En mä osaa! ... Äiti varmasti tykkää tästä. Tänne on ilo tulla. Tämä on melkeen sateenkaarentalo, mutta tämä on erikoissateenkaaren talo, mutta siellä asuu hirviö ja punahilkka. Minä yritän joskus asua sellaisessa talossa, jossa ei ole hirviöitä.”

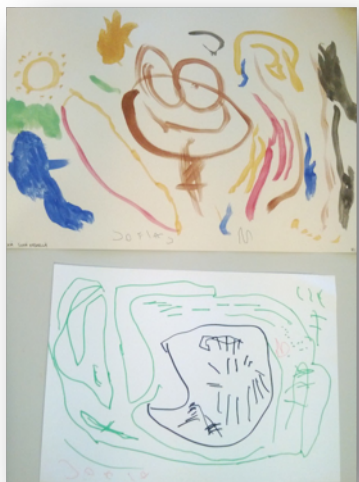
Kuva 8 *“Tämä on erikoissateenkaaren talo”*(L3:1)

6.1.4 Ryhmä 1, Vapaa työ

Ryhmä oli iloisella tuulella. Tytöt (L3:1 ja L4:1) puhuvat perheestään ja kommunikoivat keskenään. Molempien kuvatkin ovat iloisia (Kuvat 9, ylempi ja Kuva 10), vaikka toinen (L3:1) sanoo:

”Se on iskä ja silti me joskus riidellään.”

Sama tyttö (L3:1) piirsi myös tusseilla minulle kuvan, jossa hänen mukaansa luki. ”mä tykkään susta.” Kuvaan oli haudattuna myös lemmikki hamsterin luut. Hamsteri oli ollut hänelle tärkeä. (Kuva 9 alempi)

Kuva 9 *Iskä ja haudattu hamsteri (L3:1)*

Kuva 10 *Isi ja äiti (L4:1)*

Toinen tytöistä (L4:1) työskentelee tussien kanssa hetken hiljaa ja sanoo sitten hihhitellen:

“isi! ...siin on isi ja äiti” (Kuva 10)

Toinen pojista (L1:1) teki tarkkaa työtä tusseilla dinosauruksen kanssa eikä puhunut paljoakaan, mutta oli todella tyytyväinen dinosaurukseensa, vaikka värittäminen jäi jälleen vähän kesken. (Kuva 11)

”Mä piirrä dinosauruksen. Se on iloinen.”

Kuva 11 *Dinosaurus (L1:1)*

Toinen pojista (L2:1) kertoi tarinaa samalla kun teki omaa työtään. Materiaalina olivat vahavärit. Alimmaisessa kuvassa on etanan koti. (Kuva 12)

“Tääki o salaisuus, kultaa. Kivi, joka tippuu. Täältä tulee vettä ruohon päälle ja tääl o laavaa tääl alla. Maa räjähti. Kato mu kukkasta! Se on kuihtunut.”

Kuva 12 *“Tääki o salaisuus”* (L2:1)

6.1.5 Ryhmä 1, Hirviö

Valitsin viikon aiheeksi hirviöt, möröt ja pelot, koska ryhmä oli edellisellä kerralla puhunut peloista ja pelottavista asioista. Myös lasten leikissä oli mukana pelottavia mörköjä joita mentiin piiloon ja yritettiin karkottaa. Jokainen sai suuren pahvin, johon he piirsivät tusseilla hahmon, mörön, jonka minä leikkasin irti ääri viivoja myöden. Hahmoa sai maalata haluamallaan välineillä. Vaihtoehtoina olivat tussit, sormivärit ja vahaliidut. Olin myös piirtänyt pyöreitä tarroja silmiksi ja niitä jokainen sai laittaa haluamansa määrän. Jalat möröille tehtiin wc-paperirullista leikkaamalla. Vaikka aihe oli möröt ja avasin keskustelua pelottavista asioista, möröt muuttuivat

peloista kertomisen jälkeen ryhmän käsissä lemmikeiksi ja kaikki kertoivat innokkaina omistaan.

Toinen tytöistä (L3:1) puhui ensin yökummituksista, joilla on monta silmää sekä oudoista silmistä metsässä, eikä hän tiedä kenen ne ovat, mutta kuvasta tuli lopulta lemmikki marsu. Hän työskenteli pullovärien kanssa. (Kuva 13, alempi) Toinen tytöistä (L4:1) oli kertonut aiemminkin kuvassa (Kuva 14, alempi) olevasta perheen lemmikki koirasta, joka osoittautui lopulta mielikuvituskoiraksi. Häntä pelotti äidin juhliin lähtö.

”Meidän koira. Se on vielä pieni”

Kuva 13 Marsu (L3:1) ja Hirviö (L2:1)

Kuva 14 Unielukka (L1:1) ja koira (L4:1)

Vaikka lapset pitivät aiheesta se kuitenkin rajasi heidän tekemistään ja työskentely oli enemmän askartelua. Toisaalta pelkojen esiintuominen ja niiden käsittely tuli helpommaksi ja ne “kesyyntyivät” lemmikeiksi kolmella ryhmäläisellä. Toinen pojista (L1:1) käytti tavoistaan poiketen sormivärejä ja ”hirviöstä” tuli unielukka. (Kuva 14, ylempi) Toinen pojista (L2:1) taas oli hirviö tarinan lumoissa ja maalasi innokkaana sormiväreillä. (Kuva 13, ylempi)

“Kauhea värihaamu. Se laittaa kummitukset roskeen ja sitten syä ne.”

6.1.6 Ryhmä 2, Talo

Ryhmä tulee mielellään terapia tuokioon. Poika (L1:2) sanoo jo ennen tuokion alkua, että hän haluaa maalata vesiväreillä ja aloittaa heti maalaamisen. Hän tekee aluksi ihan hiljaa ja tarkkaa työtä, sitten kertoilee kuvasta. Poika onkin todella syventynyt omaan teokseensa, eikä kuuntele, mitä muut puhuvat. Innostuu kuitenkin ehdotuksestani käyttää vahaliituja. Ajattelin, että kuvasta jäisi jotain esiin, koska aiemmat kuvat ovat täyttyneet vesiväristä ja olleet lopulta tummia. (Kuva 15)

“Auto ja sadesää ja mustia pilviä. Mustia pilviä ja valopiiput, ku siällä o pimeetä. Sammalta!”

Kuva 15 *“Auto ja sadesää ja mustia pilviä” (L1:2)*

Muut innostuvat talo askartelusta, he olivat nähneet aiempien, ei terapeuttisten ryhmien taloja. Pojan sisko (L2:2) ikään kuin leikkii talolla. Leikissä on mukana oma perhe. Leikki on hyväntuulista. Tekee taloon samantyyppisiä kuvioita, kuin maalatessaan pyykkejä. (Kuva 16, vasemmalla)

”Minä hoidan pupua! Tää on koti. Täs o pyykkejä.”

Kuva 16 *“Tää o koti.” (L2:2) ja (L3:2)*

Toinen tytöistä (L3:2) piirtää hiljaa. Hän kuitenkin kuuntelee muiden juttuja mielellään. (Kuva 16, oikealla)

Kolmas tyttö (L4:2) kertoilee tehdessään kavereistaan ja pikkuveljestään, jonka on ennenkin kertonut kiusaavan. Hän ei meinaa saada tussista korkkia auki. Ei ikään kuin tahdo käyttää voimaa. Tyttö myös murehtii itku silmässä isän kesällä ostamia tussuja, jotka ovat kuivuneet. Tyttö on puheliaalla tuulella, mutta samalla alakuloinen ja myös kuva on musta. Perheen jäsenet ovat pinkkejä, mutta isä ei ole kuvassa, vain tyttö itse, äiti ja veli. (Kuva 17)

”Mä teen mustaa. Meidän talo. Mä osaa piirtää tonne taivaan (katolle). Äiti ilahtuu. Mä teen koko perheen.”

Kuva 17 *”Meidän talo”* (L4:2)

6.1.7 Ryhmä 2, Vapaa aihe

Ryhmä ryhtyy heti työhön. Seikkailija poika (L1:2) valitsee tapansa mukaan vesivärit. Häneltä tarinaa tulee koko ajan lisää ja kuva muuttuu ja elää, niin että

paperi on lopulta aivan märkä ja paperi on täynnä väriä, vaikka aluksi siinä oli auto.
(Kuva 18, oikealla)

“Oon itse autossa ja turvavyö, Auto palaa, koska oli liikaa sadeta ja ukkosta ja sitten tuli supersarvis ja laitto vettä ja...”

Kuva 18 *“Pyykkejä” (L3:2) ja “Oon itse autossa ja turvavyö” (L1:2)*

Pojan siskon (L2:2) kuvissa on iloiset äiti ja isä. Hän on käyttänyt tussia. Tyttö itsekin on iloisella tuulella. (Kuva 19)

“Täs tulee ny isi. (oik. kuva) Mä piirrä isille pikkuset kulmakarvat, koska äiti sanoo niin. Äiti on uimassa. (vas. kuva)”

Kuva 19 *Isä ja äiti (L2:2)*

Toinen tytöistä (L3:2) maalaa vesiväreillä yllättäen edelliselle tytölle tyypillisiä ”pyykkejä” hiljaisuuden vallassa. Tyttö on mielteliäs, mutta silti hyvällä mielellä. Vastaa ujusti kysymyksiin, eikä kaipaa apua. (Kuva 18)

Kolmas tytöistä (L4:2) haluaisi tehdä uuden talon ja lupasinkin, että voimme tehdä sellaisen seuraavalla kerralla. Pikkuveli on rikkonut vanhan ja pikkuveljestä tyttö puhuu paljon. Pikkuveli ei saisi koskea hänen tavaroihinsa. ”Mä en tykkää!”, hän sanoo tiukasti. Tyttö puhuu edelleen kesällä kuivuneista tusseista. Hän on muutenkin puheliaalla tuulella, mutta pää on alhaalla ja ääni alakuloinen, vaikka kertoo, että isä on luvannut tehdä hänelle nukketalon. Hän maalaa vesiväreillä värikkään kuvan (Kuva 20), josta kertoo:

“Tästä tulee minun koti, tästä tulee Jurvaki, tästä tulee maapalloki ja tässä asuu kaikki” (Jurva on vaaleanpunaisessa ja oma koti sinisessä isossa) ” Ympyrät on pelottavia, ne asuvat metsässä, ei mejjän kotona. Kotona on pelottava varjo, mikä tulee kun äiti ja isä käy vessassa.”

Kuva 20 *“Tästä tulee maapalloki” (L4:2)*

6.1.8 Ryhmä 2, Hirviö

Esittelen ryhmälle hirviömallin. Sisarukset (L1:2 ja L2:2) haluavat maalata vesiväreillä. Tuntuu kuin he olisivat odottaneet, että pääsevät maalamaan. Poika

(L1:2) ryhtyy innokkaasti työhön. Tarina kuvassa etenee koko ajan. (Kuva 21, ylempi)

“Tässä on sateenkaari, jossa on ruosteisen auton tulipalo. Palo syttyi, sitten sataa. Limsapullo on vedessä”

Kuva 21 *“Ruosteisen auton tulipalo” (L1:2) ja “Sateenkaari” (L2:2)*

Myös pojan sisko (L2:2) ryhtyy heti maalaamaan vesiväreillään. Hän on kuitenkin hiljainen. (Kuva 21, alempi)

”Sateenkaari, käärme makaamassa, Sateenkaari”

Toinen tytöistä (L3:2) valitsee hirviön ja alkaa melko varovaisesti työhön. Hän kaipaa ohjeistusta ja innoittamista. Hän imeskelee tussia odotellessaan. Hän ei puhu paljoa kuvastaan. Kun kysyn, mikä siitä tuli, hän vastaa hirviö. Hän innostuu kuitenkin jalkojen maalaamisesta ja ne hän maalaa tarkkaan. (Kuva 22)

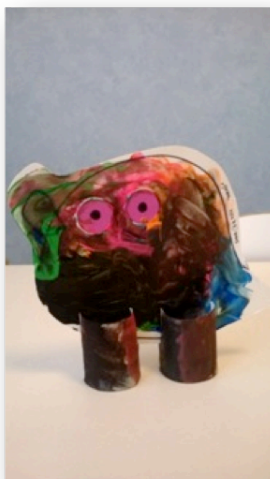

Kuva 22 Hirviö (L3:2)

Kolmas työistä (L4:2) on ollut leikkiaikana hiljainen ja itki äitiä juuri ennen kuin aloitimme työskentelyn. Hän sanoo pelkäävänsä muita lapsia ja kertoi, ettei isä ole koskaan kotona. Hän pitää siitä miltä värit tuntuvat ja maalaakin kätensä kokonaan ja lopuksi esittelee niitä onnellisena. (Kuva 23) Toisaalta pelkää vielä hanasta tulevaa kuumaa vettä eikä ”uskalla” tai osaa kääntää hanaa kylmemmälle. Kuvasta tuli hirviö (Kuva 24)

Kuva 23 Maalatut kädet (L4:2)

Kuva 24 *Hirviö (L4:2)*

6.2 Kysely vanhemmille

Pyysin kuvataideterapeuttisen ryhmän lasten vanhempia vastaamaan kyselyyn ryhmän vaikutuksista lapsiin. Kyselyä oli hankala keskittää koskemaan pelkästään kuvataideterapeuttisen ryhmän vaikutuksia, koska se oli vain osa kerhotoimintaa. Kerhon tavoitteet ovat myös samat kuin ryhmän. Kysely vastaa siis koko varhaiskasvatuskerhotoiminnan vaikutuksiin vanhemman näkökulmasta. Lapsia kahdessa ryhmässä oli yhteensä seitsemän ja sain vastauksen viideltä perheeltä. Kyselylomakkeessa oli avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten etuna on se, että vastausten joukossa voi olla hyviä ideoita ja niiden avulla on mahdollista saada vastaajan mielipide selville paremmin. Vastaja voi vastata kuinka haluaa. Aineistoa kerätään tulkittaviksi, eikä pelkkien vastausten katsota riittävän johtopäätösten tekemiseen (Antila 2005, 260–262.) Tutkimuksessani merkitsen vanhemmat eettisistä salassapitovelvollisuussyistä seuraavasti. V1, V2, V3, V4, V5.

Kyselyllä halusin kartoittaa vanhempien huomioita lapsen kuvallisesta kehityksestä. Ovatko vanhemmat kiinnostuneita lapsen kuvista ja keskustellaanko niistä, jolloin kuvataideterapeuttisen toiminnan positiiviset vaikutukset voisivat jatkua vielä kotona.

Kyselyn mukaan lapset pitävät kovasti kerhopäivistä. Lapset pitävät eri asioista toiset leikkimisestä, toiset lauluhetkestä ja toiset askarteluista sekä retkistä. Myös vanhemmat ovat tyytyväisiä ryhmään ja kiittelevät meitä työntekijöitä. Kuvalliseen toimintaan yksi vanhempi toivoo erilaisten materiaalien ja tekniikoiden käyttöä.

”Turvallinen, pieni ryhmä, jossa jokainen lapsi otetaan huomioon ja heitä kohdellaan tasa-arvoisesti. Ihana paikka pienelle opetella kerhoilua ilman äitiä” (V4)

Kotona kaikki lapset keskustelevat vanhempiansa kanssa tehdyistä kuvista kertovat innoissaan kuvataideterapeuttisissa ryhmissä tehdyistä töistä ja ovat hyvin tyytyväisiä omiin teoksiinsa. Kuvataideterapeuttisista ryhmistä erikseen eivät lapset ole osanneet kertoa.

”Lapsi esittelee työnsä yleensä heti kerhon pihassa tai viimeistään kotona. Kertoo mitä esittää, mitä värejä, kenelle tehty.” (V2)

Lapsessa tapahtuneesta muutoksesta vanhemmat eivät osanneet sanoa, eikä eritellä kuvataideterapian ja kerhotoiminnan vaikutuksia. Kertovat, että kehitystä on tapahtunut ja jollekulle intoa kuvan tekemiseen on tullut lisää.

”(Lapsi) tekee kovalla tohinalla ja on innoissaan, kun saa käyttää omaa luovuuttaan vapaasti.” (V2)

Kotona lapset piirtävät, maalaavat ja askartelevat. Kotona monilla on myös monipuolisesti materiaaleja käytössä. Olen iloinen siitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus tehdä kuvaa myös kotona.

Työssäni pyrin luomaan myös vanhempiin mahdollisimman luottamuksellisen suhteen ja kerroin heille mahdollisimman tarkkaan kerhopäivästä. Vanhemmat kyselivät ja keskustelivat mielellään lapsestaan, sekä vaikeista, että mukavista asioista. Jotkut vanhemmat tarvitsevat tiedon siitä, että lapsen käyttäytyminen voi olla normaalia, vaikka se veisikin vanhemmilta voimia. Näin pystymme myös havainnoimaan koko perheen tilannetta, jos vaikeuksia ilmeni ja reagoimaan

tilanteisiin nopeasti. Vanhemmat kaipasivat myös seuraa, koska ovat lapsen tai lapsien kanssa kotona, poissa työelämästä. Pienetkin keskustelut auttavat jaksamaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Lukiessani kirjallisuutta opinnäytetyön tekemisen ja kuvataideterapia opintojen aikana olen onnellinen voidessani opiskella tällaista työtä, johon tunnen intohimoa. Tunnen, että näin voin todella auttaa ihmisiä, auttamaan itseään, voimauttaa heitä. Herää kuitenkin kysymys siitä, että miten kuvataideterapia sovitetaan sosiaalialan kentälle. Miten se myydään niin, että saamalla koulutuksella pääsen tekemään kuvataideterapiaa. Toivottavasti sosiaalialallakin aletaan tulevaisuudessa nähdä ja käyttää hyödyksi luovuutta ja ryhmässä, erityisesti pienryhmässä, tekemisen voimaa. Olisi tärkeää pohtia miten myydä kuvataideterapiaa ja sosionomin osaamista eteenpäin sosiaalialalla. Ihmisistä välittäminen on jäänyt taloudellisten asioiden varjoon, vaikka näin kuvan tekemisen keinoin voitaisiin saada suuria aikaan pienen ihmisen elämässä. Yhä enemmän tavallisiin lapsi ryhmiin integroidaan lapsia, joilla on erityisiä tarpeita. Taideterapeuttinen työtapo tukisi kaikkien lapsien kasvua ja kehitystä.

Tavoitteenani opinnäytetyössäni oli ensisijaisesti käyttää kuvaa sosionomin käytännön työssä. Tutkia, miten menetelmä sopii avoimen päiväkodin kerhoihin ja auttaa lapsia sopeutumaan kerhossa käyntiin ja tutustumaan uusiin aikuisiin positiivisella tavalla. Pohdin myös ennaltaehkäisevää näkökulmaa, joka on tekeillä olevan SoTe uudistuksenkin kulmakivi perhehoidossa, lasten hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Hyvä itseluottamus lapsena tuo hyvinvointia myöhemminkin ja sen tukemiseen kuvataideterapeuttinen menetelmä on mitä parhain menetelmä. Avoimen varhaiskasvatuksen perusajatus on varhaisessa puuttumisessa. Kun pienten lasten vanhemmat voivat hyvin, lapsetkin voivat hyvin.

Ryhmäläisten kuvan tekeminen oli ikään kuin leikkiä paperilla ja materiaaleilla. Siinä sekoittui todellisuus ja fantasia. Lapset hyökkäsivät kuvan kimppuun hyvällä tempolla, siinä on vauhtia ja tunnetta mukana, lapset piirsivät nopeasti myös omia elämän tapahtumiaan. Aluksi, ennen kuin lapset tottuivat kuvataideterapeuttiseen tapaan tehdä kuvaa, työt olivat hyvin nopeasti valmiita. Kun lapset tottuivat tapaan ja kannustin heitä jatkamaan, työt saivat ihan uutta syvyyttä ja kuvat alkoivat oikeasti elää. Ne muuttuivat taiteeksi, taiteeksi, josta lapset olivat hyvin ylpeitä ja iloisia. He myös mielellään esittelivät kuviaan ja kertoivat niistä. Kuvat haluttiin viedä heti kotiin ja niistä kerrottiin innoissaan vanhemmille. Kyselyssä selvisi, että myös vanhemmat olivat kiinnostuneita lasten kuvista ja lapsille oli tärkeää saada työt kotiin. He olivat niistä niin ylpeitä, etteivät olisi raaskineet jättää niitä edes kuivumaan. Kuvataideterapiaohjaajana myös minun oli tärkeää kohdella töitä kunnioituksella ja näin osoittaa tietysti lapselle, mutta myös vanhemmalle, että kuvaa pitää kunnioittaa.

Havaitsin, ettei lapsia ei kannata ottaa enempää kuin neljä samaan ryhmään, koska muuten en ehdi keskittyä, kuunnella ja auttaa lapsia tarpeeksi ja tunnelma hajoaa. Myös oma levottomuuteni, jos puuhan jotain esimerkiksi materiaalien tai muistiinpanojen parissa, tarttuu lapsiin ja taika katoaa. Tätä taikaa Winnicot kutsui potentiaaliseksi tilaksi. Potentiaalinen tila on kokemuksen välitila joka on asettunut sisäisen maailman ja ulkoisen todellisuuden väliin. (Pigrum 2012.)

Suurin osa lapsista keskittyi paremmin, kun kuuntelin ja katselin tarkasti ja keskittyneesti työskentelyä. Joillekin lapsille oli tärkeää saada puhua kuvasta koko työskentelyn ajan. Lapsilla tarina eteni koko ajan, jos kysyy vasta lopussa kuvasta se voi olla yksinkertaisesti "auto", vaikka taustalla olisi kokonainen tarina ruosteisesta palavasta autosta sammutusoperaatioineen. Jotkut arastelivat omia aiheitaan, mutta toiset piirsivät suoraan omista peloistaan. Lapset myös kuuntelivat toisiaan ja tarkkailivat toisten kuvia ja tarinoita niistä ja käyttivät osia myös omassa työssään. Ryhmä 1 oli yhtenäisempi kuin Ryhmä 2. Vaikka lapset Ryhmä 1:ssäkin olivat erilaisia, heidän kuviinsa tuli osia toisten kuvista ja he olivat kiinnostuneita toistensa kuvista. Ryhmä 2:n ryhmäläiset työskentelivät kuvan parissa ikään kuin irrallisina ryhmästä. Erikoista oli kyllä huomata, että yhden tytön (L2:2) kuvista pyykit siirtyivät toisen tytön (L3:2) kuviin ja hän itse jatkoi muita aiheita.

Kuvan tekeminen ryhmässä kesti yleensä noin 25–35 minuuttia. Monet lapsista sanoivat melkein heti, että työ on valmis, mutta kun sanoin, että aikaa on vielä hetki tai maalaa vain vielä vähän tai kyselen kuvasta, lapset usein jatkoivat työskentelyä. Kuvat saivat lisää syvyyttä ja tarina eteni pidemmälle. Kun ryhmäläiset tottuivat tähän, pienimmätkin jaksoivat työskennellä koko ajan ja etenkin isommat olisivat jaksaneet vielä kauemmin, jos olisi ollut aikaa. Yleensä kerroimme ryhmässä lopuksi kaikki kuvista, mutta ne jotka halusivat vielä sen jälkeen jatkaa työskentelyä, saivat jatkaa sen aikaa kun autoin toisia siivoamaan ja peseytymään. Lapset halusivat käyttää paljon värejä ja huomasin, että heistä on ihanaa saada käyttää niitä vapaasti ja kohtuullisuuden rajoissa mielensä mukaan. Useimpia lapsia ei häirinnyt se tosiasia, että jos värejä tarpeeksi sekoittaa työstä tulee lopulta ruskea tai musta, vaikka kuvassa oli perhe huvipuistossa. Tiedän kuitenkin omasta kokemuksestani, että joitakin aikuisia sama asia häiritsee ja he mielellään rajoittavat värien käyttöä.

Hyvät essut, jotka suojaavat myös hihat olivat (Kuva 23) tärkeitä. Toisille siisteys oli niin tärkeää, etteivät he uskaltaneet heittäytyä kuvan tekemiseen, etteivät vaatteet sotkeentuisi. Kun essu on hyvä, ei pelkoa ole. Toisaalta toiset eivät halunneet ollenkaan pukea essua päälleen, vaikka siihen pyrittiin, oli mahdollista työskennellä myös ilman essua, jos värit olivat vesiliukoisia. Jotkut lapset eivät pitäneet siitä, että edes sormet sotkeentuvat tai pelästyivät, jos sormiin jää pesunkin jälkeen tussin jälkiä. Silloin lohduttelin lapsia, että jäljet lähtevät pian, eivätkä jää pysyvästi ihoon. Usein se oli kuitenkin pelkoa siitä, mitä äiti tai isä sanoo. Pyrin vanhemmillekin kertomaan, että lapsi oli huolissaan tussin jäljistä ja kertomaan, että olin antanut luvan käsien “sotkemiseen”.

Parhaat ideat ja aiheet kuvalliseen työskentelyyn tulivat lapsilta itseltään. Esimerkiksi kun lapset olivat puhuneet hirviöistä ja möroistä sekä edellisellä ryhmäkerralla että leikkiessään, teimme seuraavalla ryhmäkerralla hirviöitä. Näin voidaan tukea sekä lasten leikkiä, että itsetuntoa osoittamalla, että työntekijä arvostaa lasten puuhia, mielipiteitä, ideoita ja ajatuksia. Avoimen päiväkodin kerhossa tällainen onnistuu helposti, koska leikki on iso osa kerhoilua. Työntekijältä tämä vaatii herkkyyttä ja luovuutta, jotta hän näkee lasten toiveet ja tarpeet, myös silloin kun lasta vaivaa jokin asia, jota voisi terapeuttisessa hetkessä käsitellä.

Ihannetilanne olisi, että työntekijä pystyisi eläytymään lasten aivoituksiin ilman ennako-odotuksia. Työntekijän tehtävä on keksiä toimiva konsti samalle aaltopituudelle pääsemiseksi. Se vaatii rennon ja paineettoman tunnelman (potentiaalinen tila), joka voi syntyä ihan rupatteleamalla. Työntekijän tulisi pyrkiä ymmärtämään lasta ja mitoittamaan toimensa siten, että vuorovaikutuksessa oleva lapsi saa sitä, mitä juuri sillä hetkellä tarvitsee. (Ylen www-sivut 2015.) Omassa työssäni olen pyrkinyt myös koskettamaan lapsia, halailemaan ja ottamaan syliin aina tarpeen tullen tai muuten vain, ohimennen. Jotkut lapsista rauhoittuvat paremmin kun heitä koskettaa ja katsoo silmiin samalla kun antaa palautetta käytöksestä. Hetkittäiseen pahanolon tunteeseen lapsi osaa itsekin hakea apua hakeutumalla aikuisen syliin. (Ylen www-sivut 2013.)

Varhaiskasvatuksessa tulisi toimia aina ensisijaisesti lapsen kasvun ja kehityksen tukijana, lapsen parhaaksi. Avoimen päiväkodin henkilökunta muodostaa kasvatustiimin joka toteuttaa kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa. Sen tulisi olla vanhempien ja työntekijöiden välistä luottamuksellista, lapsen ympärille muodostuvaa ja hänen kasvuaan tukevaa kumppanuutta. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 50.) Kuvataideterapia on aiheena suhteellisen vähän tunnettu ja aihe olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde myös jatkotutkimuksia ajatellen. Miten kuvataideterapeuttista toimintaa voisi tehdä yhdessä perheiden kanssa? Miten varhaiskasvatuksessa pystyttäisiin parhaiten hyödyntämään kuvataideterapia ohjaajan vetämät tuokiot?

Kuvataideterapeuttinen toiminta avoimen päiväkodin kerhoissa edistää lapsen psyykkistä ja emotionaalista kehitystä tukemalla hänen itsetuntoaan, tunteiden tunnistamista ja niiden ilmaisemista. Pienessä ryhmässä lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi eri tavoin. Lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on ja hänen tunteensa ovat hyväksytyjä. Lapsi saa näin varmuutta tekemiseensä ja hän oppii tekemään valintoja ja päätöksiä. Lapsi oppii tavan purkaa itseään ja mietteitään rakentavasti kuvallisen ilmaisun kautta. Lapsen itsetunto ja tunne-ilmaisu vahvistuvat luovan toiminnan avulla. (Laine, Olsson, Peurala, Saine & Silvola 2012, 52.) Tämä edesauttaa lasta myös hänen siirtyessään kotihoidosta päiväkotiin. Pienryhmässä opitut taidot pätevät myös suurissa päiväkotiryhmissä. Hyvä itsetunto ja luovuus

lapsella auttaa ja kannattelee häntä myös myöhemmin elämässä. Lapselle on tärkeätä saada aikuisen hyväksyntä. Kuvataideterapeuttisin keinoin se on helppo antaa.

8 LÄHTEET

Anttila P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi Oy.

Antila R. Taidepsykoterapia lasten lievien ja vaikeiden psyykkisten häiriöiden hoidossa s. 260–262. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.

Arajärvi T. Mitä lasten kuvat kertovat s. 339, teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.

Armia K. 2012 Kuva ja lapsi lastensuojelussa – Ajatuksia kuvataideterapeuttisesta ryhmästä s. 85–90. Teoksessa Hautala P-M. & Honkanen E. (toim.). Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu

Aulio H. 2012. Kuvataideterapian vaikuttavuudesta s. 155–156. Teoksessa Hautala P-M. & Honkanen E. (toim.). Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Council E. Lasten fyysisiin sairauksiin liittyvä taideterapia s. 245–247. Teoksessa Malchiodi C. A. (toim.). 2010 Taideterapian käsikirja. Suomi: UNIPress.

Duodecim-lehden www-sivut. 2014. Viitattu 2.3.2015. <http://duodecimlehti.fi>

Finton www-sivut. 2015. Viitattu 16.3.2015. <http://finto.fi>

Gil E. Taide- ja leikkiterapia seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten hoidossa s. 187–188. Teoksessa Malchiodi C. A. (toim.). 2010 Taideterapian käsikirja. Suomi: UNIPress.

Hautala P-M. 2008. Lupa tulla näkyväksi. Kuvataideterapeuttinen toiminta kouluissa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 341.

Hautala P-M & Honkanen E. (toim.). 2012. Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huttula K. Psykoanalyttisia näkökulmia luovuuteen s. 83–91. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.

Kauranen A. Tuhoavat voimat ryhmässä s. 151. Teoksessa Lindroos H. & Segercrantz U. (toim.). 2009. Yksilöksi ryhmässä, Ryhmäanalyysi suomalaisessa terapiatyössä. Helsinki: Hakapaino.

- Kurkela K. Winnicot, raja, luova asenne. Psykoterapia-lehden www-sivut. 2004. Viitattu 3.3.2015. <http://www.psykoterapia-lehti.fi>
- Laine K., Olsson A., Peurala L., Saine M & Silvola A, "Oho, nyt tää lähti lentoon!" – kuvataideterapeuttinen toiminta varhaiskasvatuksessa s.41–52. Teoksessa Hautala P-M. & Honkanen E. (toim.). 2012. Kuva kantaa, kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen ja kuntoutuksen tukena. Vammalan kirjapaino.
- Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.
- Leijala-Marttila M. Kuvataide ja psykoterapia – kaksi suurta voimaa ja Taidepsykoterapian asetelma ja menetelmä sekä Diagnostinen arviointi lasten taidepsykoterapiassa s. 54–85. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.
- Lindroos H. & Segercrantz U. (toim.). 2009. Yksilöksi ryhmässä, ryhmäanalyysi suomalaisessa terapiatyössä. Helsinki: Hakapaino.
- Lindroos H. Psykoanalyttisesti suuntautunut pienryhmätyöskentely s. 30–33. Teoksessa Lindroos H. & Segercrantz U. (toim.). 2009. Yksilöksi ryhmässä, Ryhmäanalyysi suomalaisessa terapiatyössä. Helsinki: Hakapaino.
- Malchiodi C. A. (toim.). 2010 Taideterapian käsikirja. Suomi: UNIPress.
- Pigum D. The 'potential space' of transitional creative notion. Text journalin www-sivut. 2012. Viitattu 3.3.2015. <http://www.textjournal.com.au>
- Pitchford I. & Young R. M. The Human Nature Review. Human–Naturen www-sivut. 2005. Viitattu 24.2.2105. <http://human-Nature.com>
- Piironen L., Leikistä vauhtia taidekasvatukseen s. 20–30. Teoksessa Tarkkonen T. & Sassi P. (toim.). 2005/6. Lapsi ja taide, puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cosmoprint.
- Pitchford I. & Young R. M. The Human Nature Review. Human–Naturen www-sivut. 2005. Viitattu 24.2.2105. <http://human-Nature.com>
- Prokoviev F. Adapting the art therapy group for children s. 44–68. Teoksessa Skaife S. & Huet V. 1998. Between pictures and words. London: Routledge.
- Rankanen M. 2009. Taideterapiassa vaikuttavia ydinprosesseja. Terveyskirjaston sivut 2009. Viitattu 7.3.2015. <http://terveyskirjasto.fi>
- Rankanen M. 2007. Kuvataiteen erityispiirteet terapian jäsentäjänä s. 38. Teoksessa Rankanen M., Hentinen H. & Mantere M-H. 2009. Taideterapian perusteet. Helsinki: Duodecim.
- Rauman www-sivut 2014. Viitattu 18.11.2014. <http://rauma.fi>
- Robbins A. Objektisuhteet ja taideterapia s. 25–121. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.
- Rovaniemen www-sivut 2014. Viitattu 18.11.2014. <http://www.rovaniemi.fi>

- Salminen H. 1997. Ryhmäanalyysin perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino OY.
- Schaverien J. Kolmiosuhde ja esteettinen vastatransferenssi analyyttisessä taideterapiassa s. 147–222. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.
- Segercrantz U. Ryhmäanalyysin haasteet ja Ryhmäanalyttinen tulkintatyö s. 16–94. Teoksessa Lindroos H. & Segercrantz U. (toim.). 2009. Yksilöksi ryhmässä, Ryhmäanalyysi suomalaisessa terapiatyössä. Helsinki: Hakapaino.
- Skaife S. & Huet V. 1998. Between pictures and words. London: Routledge.
- Sosiaaliportin www-sivut 2014. Viitattu 13.11.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi>
- THL:n www-sivut 2014. Viitattu 21.11.2014. <http://www.thl.fi>
- Terveyskirjaston www-sivut 2014. Viitattu 11.1.2015. <http://www.terveyskirjasto.fi>
- Ylen www-sivut 2015. Viitattu 29.1.2015. <http://.yle.fi>
- Ylen www-sivut 2013. Viitattu 2.3.2015. <http://.yle.fi>
- Wahlbeck L. Lapsen piirtämisen ja kuvallisuuden kehittyminen s. 313-326. Teoksessa Leijala-Marttila M. & Huttula K. (toim.) 2011. Taidepsykoterapia Psykoanalyttinen näkökulma. Porvoo: Bookwell Oy.
- Waller D. Ryhmätaideterapia: vuorovaikutteinen lähestymistapa s. 367–370. Teoksessa Malchiodi C. A. (toim.). 2010 Taideterapian käsikirja. Suomi: UNIpress.
- Wikipedian www-sivut 2015. Viitattu 18.1.2015. <http://fi.wikipedia.org>

LIITE 1

HEI PIKKUKAISLAN KERHOLAISEN VANHEMPI!

Täydentääkseni omaa osaamistani opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa, sosiaali-alan koulutusohjelmassa kuvataideterapiaa (60 op). Opiskeluun liittyvässä opinnäytetyössäni tutkin kuvataideterapeuttisen toimintaotteen sopivuutta avoimen päiväkodin varhaiskasvatuskerhoihin. Kuvataideterapeuttisen toiminnan tavoitteena on vahvistaa lapsen luovuutta, luottamusta pieneen ryhmäänsä ja vahvistaa lapsen itseluottamusta kodin ulkopuolella.

Kerhotoiminta jatkuu normaalina ja oikeastaan kuvan tekeminenkin on melko samanlaista kuin syyskaudella. Ajatuksenani on, että kuvallista toimintaa on kerran viikossa aina samassa noin 5 lapsen ryhmässä, häiriöttömässä tilassa kuten tähänkin asti. Annan lapsille 2-3 materiaalivaihtoehtoa ja aihe on vapaa. Työskentely aika on 15–20 minuuttia ja lopuksi juttelemme kaikkien kuvista erikseen. Otan kuvista valokuvia ja kirjaan ylös lasten kertomuksia. Lapsi saa aina oman työnsä kotiin mukaan.

Kiitos!

Niina Mäki

Lapseni _____ saa
(nimi) ei saa

osallistua kuvataideterapeuttiseen toimintaan Pikkukaislan kerhossa.

Allekirjoitus ja nimen selvennys

LIITE 2

1/2

KYSELY TAIDETERAPEUTTISEEN TUOKIOON
OSALLISTUNEIDEN LASTEN VANHEMMILLE

1. MITÄ LAPSENNE KERTOO KERHOPÄIVÄSTÄ, MISTÄ HÄN PITÄÄ JA MISTÄ EI PIDÄ?

2. MITÄ LAPSENNE KERTONUT KOTONA KUVATAIDETERAPEUTTISISTA TUOKIOISTA?

3. KERTOVATKO LAPSENNE TEILLE OMISTA TÖISTÄÄN? MITÄ HE KERTOVAT? OVATKO HE TYYTYVÄISIÄ OMIIN TÖIHINSÄ?

4. KESKUSTELETTEKO LAPSENNE KANSSA KERHOSSA TAI MUUALLA TEHDYISTÄ KUVISTA?

5. PIIRTÄÄKÖ TAI MAALAAKO LAPSENNE PALJON KOTONA? MILLAISIA TÖITÄ HÄN TEKEE MIELUITEN? MILLAISIA VÄLINEITÄ/MATERIAALEJA HÄN KÄYTTÄÄ?

2/2

6. MILLAISTA KUVALLISTA TOIMINTAA TOIVOTTE, ETTÄ LAPSELLE
JÄRJESTETÄÄN PIKKUKAISLAN KERHOSSA?

7. POHDI ONKO LAPSESSANNE TAPAHTUNUT KUVALLISEN TOIMINNAN
KAUTTA MUUTOKSIA TAI KEHITYSTÄ?

8. ONKO VIELÄ JOTAIN, MITÄ HALUAISITTE SANOA RYHMÄSTÄ?

KIITOS PALJON!

LIITE 3

1/2

Rauman kaupunki
Kasvatus- ja opetusvirasto
Varhaiskasvatusjohtaja Eeva Koskinen
Lyseokatu 2, 26100 Rauma

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa terveys- ja hyvinvointiosaamisalueiden yksikössä lisätäkseeni osaamistani sosionomin ammattiopintoja, joiksi olen valinnut kuvataideterapian. Olen valmistunut sosionomiksi vuonna 2001.

Koulutukseeni kuuluvassa opinnäytetyössäni on tarkoitus tutkia kuvataideterapeuttisen toiminnan toimivuutta avoimen päiväkodin Pikkukaislan kerhoissa.

Tämän vuoksi anon lupaa tutkimuksen suorittamiseen kahden lapsiryhmän kanssa, jotka käyvät Pikkukaislan kerhoissa. Tutkimusmenetelminä on lasten ja heidän tekemiensä kuvien havainnointi ja kysely vanhemmille. Kenenkään tutkimukseen osallistuneen henkilötunnisteet eivät tule missään vaiheessa esille. Olen saanut kaikilta ryhmiin osallistuvien lasten vanhemmilta luvan kuvataideterapeuttiseen toimintahetkeen osallistumiseen.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Avoin päiväkotitoiminta Sinilintu ja yhteyshenkilönä on Päiväkodinjohtaja Kirsi-Marja Hyppölä, p. 044-7934579. Opinnäytetyötäni ohjaa Satakunnan ammattikorkeakoulun opettaja Päivi-Marja Hautala, p. 044-7103114.

Kunnioittaen

Niina Mäki

Sosionomiopiskelija (AMK)

LIITTEET

Lupa-anomus havainnoitavien lasten vanhemmille

Opinnäytetyönsuunnitelma

Kysely vanhemmille

LIITE 4

Tutkimuslupa
6.5.2014

1 (1)

Niina Mäki
Rastaantie 6
26100 Rauma

TUTKIMUSLUPA

Myönnän Satakunnan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Niina Mäelle tutkimusluvan koskien avoimen varhaiskasvatuksen Pikkukaisla-nimisessä yksikössä tehtävää tutkimusta.

Vs. varhaiskasvatusjohtaja

Eeva Koskinen

RAUMAN KAUPUNKI
Kasvatus- ja opetusvirasto
Lyseokatu 2, 26100 Rauma
www.rauma.fi

Eeva Koskinen
vs. varhaiskasvatusjohtaja
Lyseokatu 2, 26100 Rauma
044 793 4523
eeva.koskinen@rauma.fi